
BARANDIARAN, JOXEMIEL

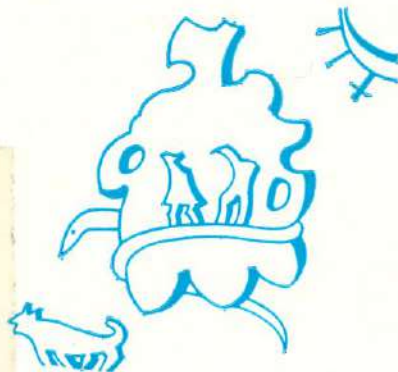
Itzultzaile:

APALATEGI BEGIRISTAIN, Joxemartin

ETNOGRAFIZKO GALDEKETA
BATETARAKO GIDALIBURUA

eta

Berriemailearen Biografia

6

ANTROPOLOGIAREN EUSKAL BILDUMA (AEB)

BARANDIARAN JOXEMIEL

ANTROPOLOGIAREN EUSKAL BILDUMA (AEB)

BARANDIARAN JOXEMIEL

Zuzendari:

Joxemartin APALATEGI BEGIRISTAIN

antropologo eta irakasle

Donostiako Euskal Herriko Unibertsitatean,
Pabeko eta Adour-eko Herrietako Unibertsitatean,
Barcelonako Anthropolos Unibertsitatean eta
Donostiako Kriminologiaren Euskal Institutoan.

BARANDIARAN JOXEMIEL

Itzultzaile:

APALATEGI BEGIRISTAIN Joxemartin

(eta aurkezpena, sarrera eta
bio-bibliografia laburraren egile ere)

**ETNOGRAFIZKO GALDEKETA
BATETARAKO GIDALIBURUA
eta
Berriemaileraren Biografia**

2. argitalpena, euskaraz

 HARANBURU EDITOREA, S. A.

DONOSTIA

1985

Liburu hau, GUIA PARA UNA ENCUESTA ETNOGRAFICA —
GALDEKETA ETNOGRAFIKO BATETARAKO GIDALIBURUA,
Barandiaran Joxemielen *Obras Completas*-etako 21garren
tomoan, euskaraz, lehen aldiz argitaratua izan zen, 1983an,
Bilbon, La Gran Enciclopedia Vasca. Hemen euskarazko
idatzia bakarrik ematen da.

*Eusko Jaurlaritzaren
diru laguntzar
dago aterea liburu hau.*

ESKAINTZA:

*Nere iloba
Barandiaran Pilarri,
eskertasun amaiezinaz.*

- © Barandiaran, Joxemiel
- © Itzulpena, aurkezpena, sarrera eta bio-bibliografia:
Apalategi Begiristain, Joxemartin
- © Marrazkiak: Migel Anjel Lertxundi, eskultorea
- © HARANBURU EDITOREA, S.A.
Askatasunaren Hiribidea, 1, 1.º-A
DONOSTIA
I. S. B. N.: 84 - 7407 - 250 - 6
Legezko Gordailua: 51/86 Donostia
Inprimatzaile: IZARRA Inprimategia
36. Industri Poligonoa - Usurbil

AURKIBIDEA

Hitzaurrea	11
Aurkezpena	17
Sarrera	21
1. Etxeko taldea	25
Datu geografikoak	25
Etxea	26
Elikapena	32
Janzkera	36
Familia	39
Senarremaztearteko harremanak	46
2. Etxeko taldearen ohiturak	49
Haltzarizko ekipoa	49
Garbitasuna eta atsedena	50
Eritasunak eta osagarriak	55
Erlizjiozko bizitza	67
Aldatze eraenak	67
3. Langintza taldeak	85
Abelzaintza orain eta gizaldiaren haseran	85
4. Itsasketa eta arrantza	95

5. Nekazal hustirakuntza edo esplotakuntza	97
6. Eskulangintza eta irabazbide batzu ...	107
7. Lurraldeko taldea	111
Hauzunea eta herria	114
Herri legetza eta herraudiak	116
8. Kulturkuntza	121
Ikastola	122
Erlijioa, Elizkizuna	123
Jaiak	128
Antze edo arteak	131
Sineskeriak	132
Esaundak eta ipuinak	143
9. Berriemailearen biografia	147
10. Biografia	149
Heziketa	149
Ekonomikoki	150
Harreman sozialak	151
Biografiatuaren estatusa	152
Kulturazko Aldaketa	152
Aldatze eraenak	152
Barandiaran Joxemielen Bio-Bibliografia laburra	155

Barandiaran Joxemiel bere jaiotetxetik oso gertu dagoen Arbotunetaldeko «estudiante bankua»-n, gaztaroan maiz egon izandu zen bezala, eserita. Ataun Sangregorio. 1980.
(Argazkigile: AB joxemartin).

Hitzaurrea

*Gure galdeketak helburutzat hau dauka: gure Herriaren bizimodua berezten dituzten arau, e-
struktura eta funtzioen sistema ikasi.*

*Hori lortzeko, kriterio beretan eta gaitegi be-
rean oinarrituz, Baskoniako eskualde desberdine-
tan betetako sondaketak egin behar ditugu.*

*Gure ikerlanean erabili behar ditugun bi proze-
durak hauek dira: behaketa eta berriemaketa.*

*Gure kasuan behatu zera da: objektuak, pertso-
nak eta pertsonataldeak begiztatu eta heurekin ha-
rremanak izan, eta heuren formez, funtzioez eta
portaerez ohartu. Horretan bi ikasketa daude: ba-
ta, morfologizkoa; bestea funtziozkoa.*

*Bere elementuz osotutako objektuaren analisisia
—errealia edo gogozkoa— eta sintesia morfolo-
gizko ikasketaren barnean sartzen dira. Etxe bat*

ezagutzeko bere forma orokorra eta planoa ikasi beharko ditugu, baina baita ere bere hormak eta hutsuneak, bere sapaia, bere gelak eta horiek egin da dauden materialak, eta, azkenik, beren jatorrizko osotasunean hartuz aztertu. Era berean jokatatu behar da lanabes bat, haltzari bat, familia bat, ekintza talde bat, lurraldeko talde bat, eta abar ikasterakoan.

Haien portaera eta xedeak edo esanahiak ezagutzen ahalegintzen da funtziozko ikasketa. Egitetara, aldietara eta zeinuetara deseginaz funtzioa ikasten da, gero berriro lekuzko eta denborazko bere estrukturaren arabera berreginaz. Adibidez, igitaiaren funtzio nagusiaz, igitaietat, bagagokio, egite horretan hauxek kontutan har ditzakegu: belarreskutadaren zeinua, lanabesaren atzerapena eta ondoriozko igurketa eta ebaketaren ezaugarritzko zarrata. Elementu hauek, morfologizkoak bezalaxe, pertsonatuak daude, kulturazko esanahia daukate zeinaz galde egin behar du etnografoak.

Pertsonazko egiteak materialezko ekipo batekin giltzatuak aurkitzen dira, eta bere ezagupe netik haien deskribapenak abiatu behar du. Pertsonazko historiaren aro askoren ikasketetarako lehengo bizimodu motak berreraikitze erabil dezakegun oinarritzko berritza edo agiri bakarra materialezko objektuak dira; ia oztopo gaingaitzak

sortzen dituzte ekinaldi horretako formen polibantziak eta funtzioen polimorfismoak. Horrexegatik gure egunetan kultura premakinistaren ikasketak presazkoa da, beraren desgiltzatutako elementuak, arkeologizko hondarrak, jatorrizko beren ingurune eta bizitzarik gabekoak, bakar bakarrik geldituko diren garaia iritxi baino lehen egin beharrezkoa alegia.

Gure ikerketak, beraz materialezko objektutik fisikazko bere funtziora eta hemendik kulturazko bere esanahiraino joan behar du. Egilearen edo eskulangilearen ideiez eta aukereiz, eta baliatzailearen bezala kulturazko munduan kokatuta aurkitzen diren funtzioez eta beren esnabiaz galdetzeraz ere eraman behar gaitu objektuaren presentziak.

Gorago esan bezala, morfologizko bere itxuragatik ikasia izan behar du etxeak; baita ere, ordea, gela eta familiaren biltoki bezala, gordeleku, lantegi, etxe lanabeseriaren toki, eliza, hilobi eta familiataldearen sinbolo bezala.

Erabiltzen dugun haizkorak materiala, neurri, forma eta kirten konkretuak dauzka, eta, gainera, barotzaren oroitzapena, sutegiarena, ingudiarrena gogorarazten ditu; zahaitzak moztzen du, egurra lantzen, iduriak zizelkatzen, ekaitzaldietan tximistorratz bilakatzen, eta abar.

Era berberean, botoi batetan bere materiala (metalea, bezurra, nakarra, egurra, harria, haria), forma, kolorea, bere neurriak, fabrikaketa, bere erabilera gauza baliagarri eta elementu apaingarri bezala, bere harremanak zenbait jazkikiko, bere sinbolismoa, bere zabalkundealdea, eta abar kontutan eduki behar dira.

Aztertu behar ditugun beste objektuak, hauek dira: etxekotaldeak, aberetaldea, lurtaldea, eskualtaldea, erlijiotaldea eta lurraldeko gintza.

Esatebatetarako, etxeko taldean bere egoitza, bere konposaketa, sukaldea, ura, argia, ostilamendua, haltzaria, elikapena, jazkiak, etxearen eta familiaren erlijiozko adiera eta funtzioa, elizako praktikak, aldatze eraenak (sehaskatik hilobiraino), haurren beziketa, egite egutegia, auzoko harremanak, etxeko ekonomia, intrafamiliako harremanekiko, ondasun jabetza eta uztearekiko, abaiideekin harremanekiko estruktura sozialak deskribatu behar ditugu.

Behaketa berri edo informazioaren bidez oso-tua izan behar du. Gure gaiari eta lekuan lekuko ikerlanari buruzko idatzizko agirien ikasketa etnografizko ikerlanean nabitaezko da. Lekuan lekuko artxiboak, gutxienez aurreko mendetik hasitakoak, kontsultatu egin behar dira.

Gainera, lekuan lekukoak berriemaitzat erabili behar dira. Hauek, beren berriez, lekuan lekuko egiteen lehen zerrenda egiten, arau baten zabalkunde eta onarketa gradua, nekazariexplotazio baten, eskulangintzazko forma baten teknikazko eta ekonomiazko zabalkundealdea, ...mugatzeko lagunduko digute. Berriak edo informazioak beren ingurunean kokatutako eta beren ikuspegitik begiratutako bizimoduak ager diezazkiguke, berriemaitak bizi duena, bere aurreko burbilekoek bizitutakoa eta hauek heuren aurrekoengandik jasotako albisteak eskura liezazkigukelarik.

Behaketak eta berriak edo informazioak eskainitako datuez objektu bakoitzaren eta objektu bildumaren txosten zehatz bat burutu behar da. Beraz, honela txosten guztien bidez herri baten bizimoduak buruzko monografi bat osatu ahal izango da.

Monografi hau, lehen lehenik aztertu beharko dugun etxeko taldearen ikasketari dagokionez, gorago aipatutako puntuez eta hondoko galdeketa zehazkiago emango direnez giltzatuko da.

BARANDIARAN JOXEMIEL (*)

(*) Itzultzailearen oharra: euskaratzeko erabili dudana gaztelerako idatzia, hots, «Guía para una Encuesta Etnográfica», Iruinean, Cuadernos de Etnología y Etnografía de

Navarra, aldizkariaren 20. zenbakian, 277-325 orrialdeetan, 1975an argitaratua izan zen Barandiaran Joxemielen izenpean. Bertako zenbait zenbaki txarto daude eta, bere egileari hauen zuzenketa proposatu diodalarik eta onartu dizkidalarik, ondo azaltzen dira Barandiaranen *Obras Completas*-etako 21. tomerako lehen aldiz aurkeztu nuen euskarazko itzulpenean (eta berdin gatzelerakoan). Bigarren aldiz orain aurkeztzen dudan honetan lehenengokoaren zenbakikuntza zuzendu berari jarraitu diot. Txarto zeuden zenbakiak hauek ziren: 2-23 bi aldiz errepikatua eta bere orde 2-23 eta 2-24 jarri dira; 2-131 bis zenbakiaren orde 2-133 jarri da; 8-51tik 8-59raino jan egin da eta honen orde jandako zenbaki berberak berjarri dira; 8-72tik 8-91raino jan egin da eta honen orde jandako zenbaki berberak berjarri dira.

Aurkezpena

Udara batetan, 1978koan,, euskaratu nuen, Ataungo Gregorio Donean, Doktor Barandiaran Joxemiel etnologo eta arkeologoaren GUIA PARA UNA ENCUESTA ETNOGRAFICA (GALDEKETA ETNOGRAFIKO BATETARAKO GIDALIBURUA).

Azkenaldi bontan euskararen alde ala kontra (eta den bezala aitor dezagun gorabehera) egiten ari diren eta garenaren kontzientziarik ez zaio falta inori. Zentzu biko eta kontrako ekintzaren ondoreak, zeintzu ote?

Disziplinaren alde teorikoaz gainera praktikoaz kezkatzen da, eta gero eta gehiago kezkatzen ari dela dirudi, etnologia, edo bestatzuen arabera esanda antropologia. Izan ere, aztertzen dituen gertakarien bilakaera praktikoaren aurrean ez da geldit-

tzen lo ezagupen zientifiko osorik, nahiz horrentxen itxura hartu metodoaren premiagatik teoria eremuan buruzbelarri murgiltzean. Horregatik bada, zientzilariaren jabeketaren eta laguntzaren premian aurkitzen da etnologiaren aplikapen alderdia. Zenbait zientzin aplikapenaz dagokionean, oso arin ulertzen da premia hori. Esatebaterako, zientzia biologiko teorikoak (genetika, enbriologia, paleontologia, filogenia) eta berauen praktikari loturikakoak (medikuntza, albaitaritza, zooteknia, agromonia, silbikultura). Baina, maiz sarri oraintxe bertan ere, ezin da pentsa beste batzuekin horrela joka litekenik, zientzitasuna galduke. Adibidez, etnologiarekin, historiarekin, soziologiarekin... Itsuak izan arren, arazorik ez da desagertzen.

Barandiaran etnologoaren pentsamenduaren ezaugarri nagusienetarikoa bat zera da, Euskal Herriaren eta beste bere garaiko batzuren bizimoduko alderdi asko, eta asko ere asko ataundarraren ustetan, nola gaur egun (bera 19. mendearen azkenaldetik dator) begi bistatik joaten ari zaigun ikastea. Barandiaran, duela mende hiru laurden baino gehiago hontan, eskatzen ari zaigu etengabeko desagerpena etnografiatzeko. Lekuko, bere galdaketa hau. Etnografiatzeko, eta zer gehiago dago egiteko? Galdezka ari da bera ere.

Euskal etnologiaren sakoneko historia konparatuak erakutsiko liguke, beste gauza batzuren artean, zientzia honen teoria-praktika bikotearen arloan noraino heldu den. Litekena da esatea urrutira ez dela iritxi eta behin da berriz proposatutakoraino baino gutxiagoraino heldu dela. Eta oraindik litekena da esatea gaur bertantxe gauza berbera gertatzen zaigula. Ba, historiak, lehen aipaturikakoak, eta ez beste ezerk, esango liguke zertan gabiltzan. Historiakuntza minetan gaudenik ezin da pentsatu. Noizko, minaldia?

Itzulpenarekin euskal etnologia, bere lanaren alderdi teorikoaz gainera, alderdi praktikoz geroztan eta gehiago kezka dadin nabiko nuke. Pertsonarteari buruz eginikako zientzia da etnologia, eta zientzia egiteaz batera zientzia bizitzeaz arduratzea nabitaezko da pertsonartearentzat. Pertsonartean egiten den edozer, pertsonarteak jasaten du.

Eskerrak agertzen dizkiot doktor Apalategi Jo-kini, nere anaiari, euskara alderdian emandako laguntzagatik.

Eskertzen diot ere doktor Barandiaran Joxemieli, nere herritar eta irakasleari, hitz teknikoak zuzentzeagatik.

Eskerrik asko nere lagun Muniozguren Maria

Pilarri, ikastolako andereño, lana makinaz idazteagatik.

Eskerrik sentikorrena Lertxundi Migel Anjel eskultoreari, bere marrazkiegatik.

Apalategi Begiristain, Joxemartin

Ondarroa, 1981.1.27.1

Sarrera

Barandiaran Joxemiel antropologoaren kezka eta lanik haundienetakoa bere garaiko Euskal Herriko bizimoduak lehenik etnografikoki eta ondoren etnologikoki ikastea izan da. Horretarako, 1916ko urtean *Euskalherriaren Alde* aldizkarian argitaratu zituen bere lehenengo bi idazlanetik hasi eta gaurrarte (1985), etengabe euskal zazpi probintziak, hamaika eskualde, herri, auzo, azpiauzo, etxe, bere familia, pertsona, pertsonatalde zuzen zuzenean, bere berrieamileen bizitzan txertatuz, etnografiatu ditu, eta aldi berean dozenaka ikasle sortu, hezi eta hazi izan ditu langintza berbererako.

1978an berak gazteleraz egina zuen etnografizko galdeketa euskeratu nion eta bere *Obras Completas*-etako 21.tomoan bi idaztiak batera ar-

gitaratu ziren. Gaurkoan bakarrik euskarazkoa, eta 2.aldiz, neronek zuzentzen dudana A.E.B.-n argitaratzen da.

Galdeketa helburua honela deskribatzen digu Barandiaran Joxemielek bere idazlan honen hitzaurreko lehen paragrafoan: «Gure galdeketa helburutzat hau dauka: gure Herriaren bizimodua berezten dituzten arau, estruktura eta funtzioen sistema ikasi».

Laster 70 urte egingo ditu Barandiaran Joxemielek Euskal Herria antropologikoki aztertzen dabilela. Gure Nazioak aldaketa haundiak eman ditu aldi luze horretan, bere aldameneko europar nazio guztiek bezala. Halere, berriarekin zaharra uztartua dago gauza askotan. Berria nahiz zaharra, Herri beraren bizimoduaren produktoak dira. Gaurko etnologo edo antropologo gazteok Barandiaran eta lehengo beste euskal eta atzerritar antropologo guztien antzera Herri beraren lehengo ikasketak ezagutuz geroari begira berriro ere joaten ahalegindu behar dugu, nahitaez! Etnologia edo antropologia lehengo izanik gaur ere bizirik dago; eta, areago dena, gure Euskal Herria, Euskal Nazioa, prehistoriatik datorrena gaur ere bizirik dago eta orainaren giltzarri berria den geroa lantzen ari. Langintza horren barnean gaurko

euskal antropologoak zeregin konkretua dauka eta zeregin honetan Barandiaranen Joxemielek eta, besteak beste, bere *Etnografizko Galdeketa Bate-tarako Gidaliburua*-k argi haundia eta ahantzezina ematen digute.

APALATEGI BEGIRISTAIN,
JOXEMARTIN

Donostia: 1985.11.26.2

1. Etxeko taldea

Datu geografikoak

1. Galdeketa egiten den herriaren edo hauzategiaren izena.
2. Bere kokaketa.
3. Zabalera, mendiak eta ibarrak, sare hidrografikoa. Klima.
4. Lurraren (zoluaren) deskribapen geologiko laburra. Lezezuloak eta haitzuloak.
5. Landareria eta animaleria.
6. Bertako gizonen eredia edo ereduak. Biztanle kopurua. Mintzatzen den hizkuntza.
7. Populaketa nola dago egina: Han hemen etxeak sakabanatuz?
8. Etxeen zerrenda, beren izen eta kokaketa-rekin.

9. Lehen etxeak edo etxaldeak eta eratorriak (*saletxe, borda*).
10. Biztanleen bizimodu moetak (nekazaritza, abelgintza, artzaintza, arrantza, industria, eta beste ogibideak edo lanbideak) eta zenbat jende ari da lanean horietariko bakoitzean.

(Deskribatzen den leku, zimur geografiko, tresna eta gertakari bakoitza heurrei lotuta dauden lekuko izen eta esaera herrikoiez lagunduak joan behar dira, ahaleginduz transkribapena zehaztasun haundienaz egiten. Ipuinak, erromantzeak, bertsoak eta abestiak badira, magnetofonoz edo kasetagailuz jasoko dira).

Etxea

11. Etxea, nola izendatzen da?
12. Zer norabide edo orientabide dauka? Eskualde barnean, eta alboko etxeekiko, bere bide eta lurraldeekiko zer kokaketa dauka?
13. Nolako etxeak bereizten dira hauzategian? Etxe partikularrak, herriaren etxeak eta elkartetxeak, eskulangiletxeak, merkatarietxeak, langiletxeak, erretiratueteak eta maizterretxeak, nekazarietxeak, artzainetxeak, eta abar.

14. Zeintzu dira etxe moeta bakoitzaren ezaugarriak?
15. Zer erlazio aurkitzen da etxearen egitura eta zoluaeren eta klimaren izatasunaren artean, etxearen tankeraren eta etxetarren jarduketaren eta beharren artean? Etxe aurrekaldeen tankera eta beren moldaketa teilatuarekiko.
16. Etxeko gelen banaketa. Behebizitzaren eta goibizitzaren planoak. Planoan izenda itzazu labearen, sutegiaren, harraskaren, haltzarien, oheen eta abarren tokiguneak.
17. Zimenduen eta pareten izatasuna. Eraiketarako ohiturazko gaiak eta beren jatorria. Etxegintza haserarako errito bereziak.
18. Sabaia. Teilatuaren tankera eta bere uren gainbehera edo makurreraren gradua. Estalkia osotzen duten gaiak (teila, losa, ohol), eta gaien jatorria.
19. Ateen, leihoen eta beste huskuneen tankera, neurriak eta banaketa. Leihoen, ateen eta abarren harmazoa. Sarraillak, krisketak, atalangkak, eta abar.
20. Horma, sabai eta teilategal, ate eta leihoen dekorapena eta apainketa. Inskripzioak.
21. Sukaldean supazterra zein tokitan dago?

Bere eitea, zein da? Zeintzu elementuz dago egina? Zein errekin erabiltzen da? Suto-kiaren oinarria eta barnea, nolakoak dira? Eta laratza? Deskriba itzazu sukaldeko funtzioak bere ostilamendu eta guztiz.

22. Herrian, sutegi edo sukalde edo ximiniari buruz zeintzu ipuin esaten dira?
23. Keak kanporatzeko zein gailu erabiltzen da?
24. Labea zeintzu tresna erabiltzen dira? Ogia egiteko, laberik bai al dago? Nolako da? Zeintzu materialez dago egina? Zein tokitan dago? Zertarako erabiltzen da?
25. Sukaldean, ikuluan eta logeletan nolako argikuntza erabiltzen da? Nolakoak dira lanparak edo argieuskarriak? Sua pizteko zer erabiltzen da?
26. Deskriba itzazu etxeko beste gelak, beren haltzari eta objektu apaingarri, erligioso eta abarrekin. Seinala itzazu berauen funtzioak.
27. Zeintzu eraiketa osagarriak eramaten ditu etxeak eta beren kokaketa etxearekiko zein da? Multzoaren planoak. Garaiak, granjak edo bordak, txerrikortak, oilategiak, aterpeak, txabolak, lastategiak, eta abar.
28. Aldizkako bizitokiak: artzain, ikazkin, egur-

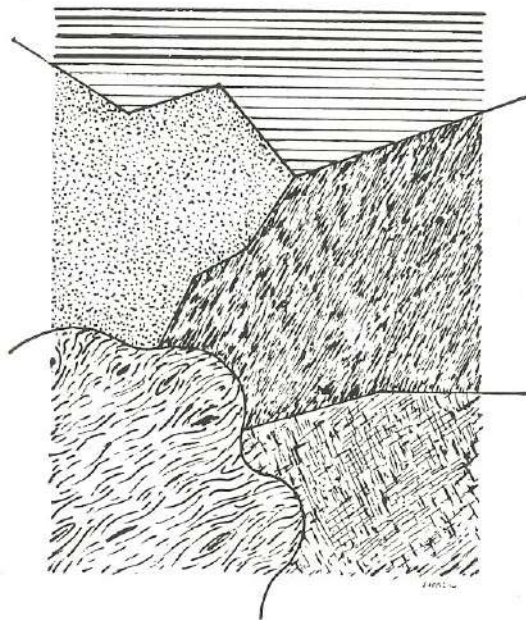
kin, eta abarren txosnak, beren funtzio eta ostilamenduekin.

29. Azken gizaldi hontan zeintzu aldaketa egin dira etxearen itxuran eta egituren, eraikitarako materialetan, eta geletako higieneko kondizioetan?
30. Usantza edo zeremonia berezirik erabiltzen al da supazterko sua pizterakoan, gabaz sutatsa pilatzerakoan, eta abar egiterakoan?
31. Su berezirik egiten, edo supazterko suak birtute berezirik baduela uste den egunik (Gabon Gabak, Urte Zaharra...) bai al dago?
32. Pertsona berriren bat edo animalia erosberriren bat etxera bizitzera etortzea laratzaz zeremonia eginaz ospatzen al da?
33. Zeintzu gertalditan etxean egiten dira praktika erlijiosoak? Etxeek ba al dute beren *jarlekurik* elizan eta sepulturarik hilerrian? Beroietan zeintzu funtzio gertatzen dira?
34. Noiz hartzen da etxea tenplu edo sepultura-tzat? Non lurperatzen dira bataiatu gabeko umeak?
35. Babes neurriak:
 - a) Etxe bat amaitzerakoan, teilatuan ezau-garriren bat ipintzen al da (ereinotz

adarren bat...) eta oturuntzaren bat ospatzen al da?

- b) Herriko apezak bedeinkatzen al du etxe berria?
- c) Nola gordetzen da etxea ekaitzen kontra, suaren kontra, basapiztien kontra, insektuen kontra, marraskarien kontra, eta izpiritu gaiztoen kontra, sorginen kontra, eta abarren kontra?
- d) Etxea edo ikulua zaintzeko, zeinu bereziren batzu (gardulorea...), inskripzio, eguzki sinbolo, santuen irudiren batzu erabiltzen dira?
- e) Animalia edo garezurak etxeko hormetan edo ateetan zintzilikatzen al dira hortarako?
- f) Eritasun, animalia kaltegarri edo izpiritu gaiztoetatik gordetzeko ikulua, zer egiten da? Aker, ardi beltzaren bat, eta abar hazten al dira?
- g) Tximistorratzat azaz zeintzu zuhaitz, belar, lore edo tresna (haizkora, igitai, eta abar) edukitzen dira? Ereintz edo erramuren bat, ba al dago etxe inguruan? eta noizetarako?

36. Etxealboko lurrari nola deitzen zaio? Ba-

«Datu geografikoak»

ratzaren bat, ba al du bere ondoan? eta zeintzu dira beraren emankizunak?

Elikapena

37. Egunean zenbat aldiz jaten da? Jatordu bakoitzari nola deitzen zaio?
38. Non eta zein ordutan jaten da?
39. Jatordu nagusiena zein da? Jatordu bakoitzean zer jaten da?
40. Egunoko janak, nola eta zerez gertatzen dira?
41. Sasoi bat edo beste bat, lan bat edo beste bat, asteguna edo jaieguna izan, zenbat, noiz eta nolako jatorduak egiteko ba al dago alderen bat?
42. Plateren ordena, zein izan ohi da?
43. Jatordu bakoitzean, zer edaten da?
44. Mahai berean nortzuek jaten dute, eta zein tokitan eseritzen dira?
45. Denek plater beretik jaten al dute, ala bakoitzak beretik?
46. Kuilara, zein jatordutan erabiltzen da? eta nolakoak dira bere forma eta gaia?
47. Hatzaz zeintzu jan hartzen dira, eta sardeskaz edo haiztoz zeintzu?

48. Arraultzeak nola gertatzen dira? Arraultze kontserbarik egiten al da?
49. Jatordu aurretik edo atzetik eskariren bat esaten al da? Zein?
50. Barauegunak, zeintzu dira? eta hoietan zer jaten da?
51. Jateko berezirik hartzen den egunik ba al da? Zeintzu?
52. Etxeko ogirik egiten al da? Zein irinaz?
53. Zeintzu tresna eta erregaiz lanegiten da etxeko suteagian?
54. Ogia jaikitzeke zein legamia erabiltzen da?
55. Oratzeko zeintzu erabide eta tresna erabiltzen dira?
56. Ogi normalak nolako forma eta pisua eduki ohi ditu?
57. Irinaz egiten den masari beste gauzaren bat, zein gatza, zein patata, zein beste zer-bait gaineratzen al zaio?
58. Zekalirinaz ogirik egiten al da?
59. Artirinaz ogirik egiten al da? Nola egiten eta erretzen da?
60. Artirinaz taloak egiten al dira? Bakarrik jaten al dira ala beste janari batekin?
61. Etxeko kontsumorako urde, ardi, ollo, un-

txia edo beste animaliairen batzu hiltzen al dira? Zeintzu gertalditan edo urtalditan? Adieraz itzazu hiltzeari buruzko eginkizunak eta hortarako erabiltzen diren tresnak.

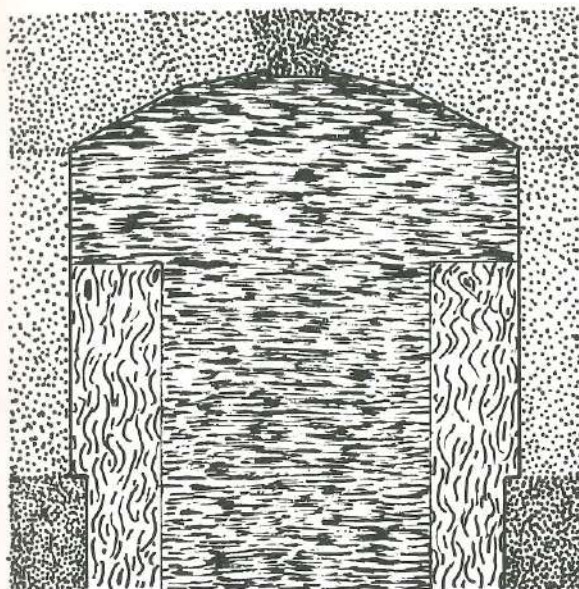
62. Zeintzu hestebetetze moeta egiten dira etxean? Zein materialez? Zein azal erabiltzen da? Urdaila, hesteak?
63. Odolosteak nortzuei erregalatzen zaizkie? Urde, ardi eta abarren hiltzean beste zertzuz gauza erregalatzen dira?
64. Hestebeteak non eta nola gordetzen dira?
65. Hestebeteak lainoztatzen edo keaz ontzen al dira? Beste zertzuz gauza lainoztatzen dira? Zerez eta nola?
66. Zeintzu fruitu espezie tximelerazten dira? Non? Nola?
67. Zizarik eta perretxikorik jaten al da? Zeintzu perretxiko moeta?
68. Barraskilorik jaten al da? Nola gertatzen dira?
69. Maskorrik jaten al da? Zeintzu espezie? Nola harrapatzen dira? Zein tresnaz?
70. Erreketako arrainik jaten al da? Zeintzu?
71. Zeintzu gazta moeta fabrikatzen dira etxean? Zein esnez?

72. Zein erabidez gatzatzen da esnea?
73. Gazta egiteko zer lan erabiltzen dira? Zeintzu ontzi eta tresna erabiltzen dira hortarako?
74. Gaztaiek nolako forma daukate? Non kontserbatzen dira? Erre ala lainoztatu egiten dira?
75. Gazurarekin zer egiten da? Gaztanbera? Nola?
76. Gatzaturik egiten al da? Nola? Hortarako esnea harri beroez erretzen al da? Zeintzu moeta, iduri eta haunditasunezko harriez?
77. Esnea eta bere eratorriak saldu egiten al dira? Non?
78. Garraztutako esnari nola deitzen zaio? Esnegainarekin zer egiten da? Gurinarik egiten al da?
79. Astemearen esnea zertarako erabiltzen da?
80. Egoskari eta sasoingarri bezala zeintzu landare erabiltzen dira?
81. Kaferik hartzen al da? Beste edaririk: terik, kamamilarik, harroketako terik?
82. Ardorik edaten al da? Sagardorik? Txakolinik? Likorrik?
83. Edari hauk etxean egiten al dira?

84. Gazteei gehiengan zenbat urtekin uzten zaie tabakoa erretzen?
85. Tabakoa ez den beste zerbait erretzen al da? Erabilgarria gerta dadin, zeintzu operazio egin behar dira aurretik? Zeintzu alderdi on dituela tabakoak uste da? Erretzeko zeintzu bokilla edo pipa erabiltzen dira? Pipa piztutzeko suarri, ardai ta zurdokirik erabiltzen al da?
86. Joan zen mendetik gaur arte janeurri gorabeheran zeintzu aldakuntza eman dira?
87. Hauzotar gehienentzat gaurko bizimoduko errextasunak antzinakoak baino handiagoak al dira? 1900. urtetik geroako egite eta estatistikaren berri eman ezazu.

Janzkera

88. Lehen-ohikuntzaz datorkigun jantzirik ba al dago? Zeintzu gertalditan erabiltzen dira? Nork erabiltzen ditu? Bizibidearen arabera aldatzen al dira? Gertaldi batzutan (Bataio, ezkontza, hileta...) jantzi berezirik erabiltzen al da?
89. Barneko jantziak nolakoak izaten dira? Zein gaiez eta formaz eginak daude?

«Etxea»

90. Lan moeta bakoitzarako zeintzu jantzi erabiltzen dira?
91. Etxean zeintzu jantzi egiten dira? Zein gaiez? Nola?
92. Gizonezkoek gerrikoak edo tiranteak erabiltzen al dituzte?
93. Mutilezkoek zenbat urtekin hasten dira galtzak janzten? Eta galtza luzeak?
94. Nolako oinetakoak erabiltzen dira? Albarrik erabiltzen da? Nork eginak? Nola?
95. Espartzinik erabiltzen da? Non eginak? Eskalapoirik erabiltzen da? Nork eta zein gaiez eginak?
96. Nahiz astegunetako nahiz jaiegunetako orrazkera nolakoa da?
97. Ezkongabe eta ezkonduen janzkera eta orrazkeren artean nolako ezberdintasunak daude?
98. Bai gizonezkoek bai emakumezkoek heuren soñean (jantzietan, buruan, eskumuturretan, lepoan, belarrietan) zeintzu apaindura eramaten dituzte?
99. Direlako apaindurek eritasun izpiritu gaizto edo begizkoaren kontrako birtuteren bat ba al dute?

100. Erlijiozko medalarik eramaten al da? Zeintzu?
101. Kutunik eramaten al da? Zerez eginak daude? Zeintzu egiteko dutela uste da?
102. Gizonezkoek bastoi edo makilarik eramaten al dute? Noiz? Artzainek nolako makilak erabiltzen dituzte? Eta tratalariek?
103. Jantziak usantzeko edo sitsek jantziak ez ondatzeko zeintzu landare erabiltzen dira?
104. Oheko jantziak zein materialez egiten dira? Lastamarraga edo jergoia nolakoa da? Artzainen oatzea nolakoa da?

Familia

105. Familia edo azkaria, senikera eta ahaideria zeintzu hitzez izendatzen dira?
106. Belaunaldiak eta berauen izenak. Zeremonia jakinetan (eztaietan, hiletetan, bataioetako haurra jasotzean) ahaideek zein ordena zaintzen dute? Doluaren iraupena seinaleak, senikeraren mailen arabera.
107. Familiako izena edo deitura: erakuntza eta ondorengotaraztea. Ponteko izen ohikoenak. Ohituraz pertsonak nola izendatzen dira? Ponteko izenaz eta gainera etxekoarenaz?

Izengoitiz? Emakume ezkonduak bere jatorrizko deitura gordetzen al du?

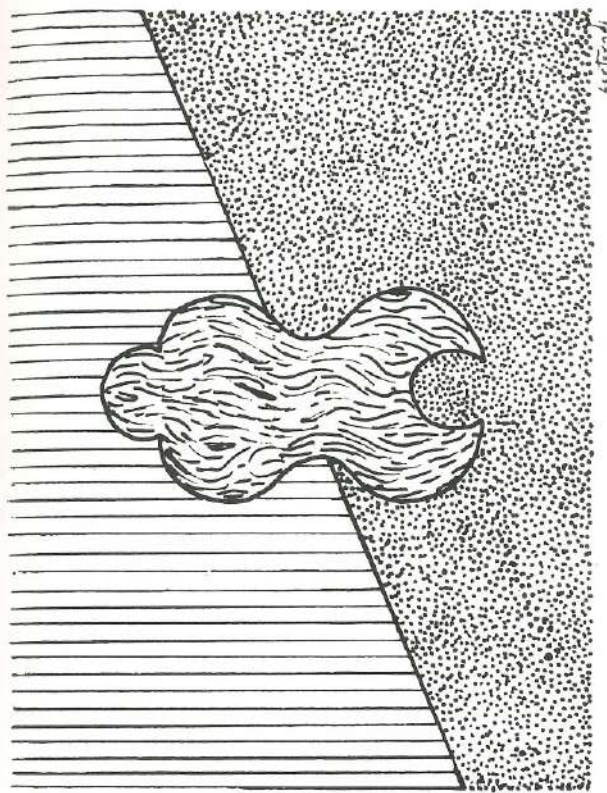
108. Guraso eta alabasemeen artean, izebaosaba eta loben artean, arrebanebeen artean, emaztesenarren artean zeintzu izen eta formula erabiltzen dira? Familiakoen artean, ahai-deen artean, lagunen artean, haur txikiekin, agurekin, Purgatorioko animekin eta espiritu edo jeinu mitikoekin edo ireluekin (*ika, zuka, berorika*) erabiltzen da?
109. Etxearen eta familiaren oroitzapen historiakoak (genealogi zuhaitza, egite ohargarriak, eta abar), etxeari eta bere antzinako egoilei buruzko eta berauek gaztelu eta haitzuloe-tarako zituzten lurpeko komunikapenei buruzko kondaira. Arbasoen animen egoitzatzat edo maizko lekutzat ere jotzen al da? Antzinakoekiko errespetuzko sendimendua eta berauekiko etxearen eginbeharrak. Zeintzu gertalditan deia egiten zaie? Hildako eta bizidunen arteko lagunkidetasuna. Urtemugak eta hildakoen aldeko opariak. Aitaiar eta amaiar adarrak, eta berauekiko betebeharrak.
110. Etxearen eta familiaren ohorezko sendimendua. Ahaidearteko lagunkidetasuna. Elkarragurtzeak, ikustaldiak eta erregaluak. Ahai-

dearteko zintzotasuna eta ondohartzeak. Kereilak. Birralkartzea nola lortzen da? Familiaren kontseiluraino zeintzu gertalditan joaten da? Nortzuek bertan parte hartzen dute? Familiari buruzko irainen mendekua. Nork eta nola betetzen du?

111. Senidearteko bizilaguntza. Seme edo alaba oinordeko ezkondua gurasoen etxean jartzen al da bizitzen? Gurasoak hilez gero, arrebanebek elkarrekin bizitzen jarraitzen al dute? Familiazko erkidego hau zein hedapenaraino heltzen da?
112. Ahaidearteko batzarreak (herriko Sainduaren jaiak, Gabonak, hildakoen eguna, jaio-tzea, ezteiak, hilarekiko opariak). Nork nor gonbidatzen du? Gonbidapena nola egiten da? Gonbidatuen eskubideak eta betebeharrak. Familiazko oturuntza eta bertako usantza.
113. Alabasemeengan eta semeen emazteengan gurasoen aginpidea. Amonaitona, guraso eta izebaosabaganantz errespetuzko ezaugarriak. Etxearekiko loturak zenbat denbora irauten du? Izebaosaba eta loben arteko tratua.
114. Ahaidetasunaren ondorioak. Pertsonen eta ondasunen buruz ahaidearteko eskubideak

eta betebeharrak. Hildakoen alde sufragioak. Janedanean eta beste beharretan laguntza. Ahaidearteko abegikortasuna. Txikien babesketa. Ondasunen eraenketan eta banaketan ahaideen eskuharmena edo eskusartzea. Ahaidetasun gradu desberdinetan eskubide eta betebeharrak hauen irispidea. Ahaideen zorren ordainketa. Ahaideen mesedeko testigantzaren balioa. Zahar eta gaitxoaren egoera.

115. Ahaide pobreekiko ahaide aberatsen betebeharrak. Beren etxe eta herritik urrun joandako ahaideekiko betebeharrak.
116. Etxeko ondasunak ahaideriari buruz. Etxejardunbidea eta ahaideen eskubidea heuren baimenik gabe oinarritzko ondasunik familiaratik urten ez dadin. Familiaren elkarteko ondasun berenduak edo ustiatzen direnak: lurrak, zelaia, animaliak, lanabesak... Familiako ondasunen balioa. Aitak, bere emaztearen baimenik gabe etxeondasunik sal al dezake? Ezkontideek, bakoitzak dakarren ondasunezaz edota biak irabazten dutenazaz jabetasun berbera al daukate, bien baimenik gabe berauek besteentzerik ez ahal izateraino? Horrelako ondasunen besteentzea nola ikusia da herrian? Oinarritzko onda-

«Elikapena»

sunak saltzen badira, ondasun hoiien linea-ko familiarrek salketa hori desegin al dezakete?

117. Ahaideartean zeintzu beste hartueman dira gehien erabiliak? Zeintzu elkargo? Harremanak neskame eta morroiekin. Familiakidekotzat al dira hartuak? Harremanak langileekin.
118. Ahaideartean ondoriotasunaren eskubideak. Gurasoek beren oinordekoa nor izan behar duen autatzeko eskubiderik bai al dute? Ahalmen honek zeintzu mugak dauzka? Ondorengotasuna testamentuz ala oinordekoa ezkontzen denean ezkontzaz ematen al da? Hau lehenaurra izaten al da? Hobatuz eta etxeko seme edo alabaren bat oinordeko izendatuz, etxeondasunak zatitu gabe iraun dezaten ahaleginak egiten al dira? Holakotan beste alabasemei zer ezkonsari ematen zaie? Utzitako ondasunen gozamenaren erdia gurasoentzat gordetzeko eskubidea eta beren heriotzerakoan hileta hilohoreak, hilobiko argikuntza, opariak eta hilotoitzak ordaintzeko eginkizuna ere oinordekoari ezartzen al zaizkio? Emakumezko edo gizonezko oinordekoa ezkontuz gero, senarremazteak etxe eta mahai berean gurasoe-

kin bizi al dira, hortan familia bikun bat direla, irabatziak eta galerak erdibana dituen elkargo familiar bat osatuz? Bere arrebanaiak berarekin gordetzeko eta hauek ezkontzerakoan edo adinagusia heltzerakoan zerbait emateko eskubidea ezartzen al zaio oinordekoari? Oinordekoak familiako asabekiko zeintzu eginkizun hartzen ditu bere gain? Familiako ondasunak semealaba gutientzat berdín banatzen al dira? Hau gurasoak oraindik bizi direla egiten bada, aurrerantzean gurasoak nola gelditzen dira? Ondorengotasunean sasikumeek zer eskubide daukate?

119. Ondorengo izendatzen ez denean, anaiarrebak elkar hartutik hauetako bat etxeaz arduratzeko ohitura al dago? Beste anaiarrebbei, beren kontura bizitzen jartzen direnean, zenbat ematen zaie? Konpoketa haue-tan nork eskuhartzen du?
120. Testamentua egin gabe ezkontideetariko bat hiltzerakoan, bizirik gelditutakoa zeintzu kondiziotan gelditzen da? Azkenahia egin al dezake? Ondasunak oinordekoarentzat izendatzen direnean, ondasun gozamenaren eskubiderik gelditzen al zaio? Ezahaideen

alde eginiko testamentua. Haurrik gabeko izebaosabaren testamentua.

121. Umetzat hartzea. Egintza honen maiztasuna eta bere zergatikoak. Lehenengoki nor alabasemetzakotzen da? Haur jasotzea eta beraren ondorioak.

Senarremaztearteko harremanak

122. Aginpidea ezkontzazko elkargoan. Senarremazteek berdinezko eskubideak al dituzte? Senarraren aginpideak eta betebeharrak. Emaztearenak ere.
123. Emazteak bere senarra menperatuta badauka, jendeak horri buruz zer dio? Senarremazten arteko ezakordioak: zioak eta irtenbideak. Begirunea eta etiketa senarremazte artean. Senarremazteek heuren artean nola hitzegiten edo zer arrera elkarri egiten diote?
124. Beren artean eta etxeko administralgoan senarraren eta emaztearen eginkizun bereziak zeintzu dira? Ezkontide bakoitzaren zeregin bereziak zeintzu dira? Gizon da emakumeen arteko bakoitzaren lantresna bereziak.
125. Lanean eta jaiegunetan senarremazteen el-

karbizitza. Emaztea senarrarekin batera mahaian jartzen al da?

126. Senarremazteen ondasunak, familiarenaz gainera. Senarremazte biek ezkontzarakoan ekarritako ondasunezaz eskubide berberak al daukate? Arrezkero irabazitakoez ere bai? Ondasun banaketa egiten al da?
127. Familiarekin harremanak. Gurasoen esku-harmena senarremazteen bizitzan. Amaginarreba eta aitaginarreba edo gurasokideak zeintzu izenez esaten dira eta nolako laguntzaz eta begirunez dira zainduak?
128. Heuren jatorrizko familiekin harremanak: ikustaldiak, eskubideak, eginkizunak, jaiak eta doluak. Ekontideen harremanak beren gurasokideen etxean.
129. Ezkontideen harremanak familiatik kanpo beste pertsona eta erakundeekin; herriko plazan, lanezko elkargo edo taldeetan, jolasezko elkargoetan, erlijiozko elkargoetan, erromerietan, merkatuetan, eta abar.
130. Aita eta amaren aginpidea heuren haurrengan. Bakoitzaren eginkizuna heuren alabasemeen heziketan. Hauek heuren dirutik edukitzen al dute? Nola?

131. Antzutasunaren zergatia? Zeren bidez borrokatzen da?
132. Emakumeak irakaskuntzan dauken zeregina eta erlijio eta sineskeriaren jardunbidea. Emakumea etxeko kultuan eta ohizko bizitzari ondorio ematen.
133. Aurreko galderek dioten ohiturak orain berrogeitamar urte eta gaur bertan nolakoak diren idatz itzazu.

2. Etxeko taldearen ohiturak

Haltzarizko ekipoa

1. *Sukaldeko tresneria*: Sutokiko eginkizun desberdinetarako erabiltzen diren tresnak.
2. Gehienetan sukaldean egiten diren lanaldietarako erabilitako haltzari eta tresnak.
3. Ontziteria eta jostailuak.
4. Argikuntza sistemak.
5. Musika tresnak, *irratia*, *telebista*.
6. Erabilketa gauzak eta erlijiozko eta aztike-riazko esanahia dutenak.
7. Familiaren oroigarriak.
8. Artesautzaren eta industriaren bidez etxean egindako ohizko gauzak sukaldean.
9. Gizaldi honen haseraz gero sukaldeko haltzarian egin diren aldaketak.

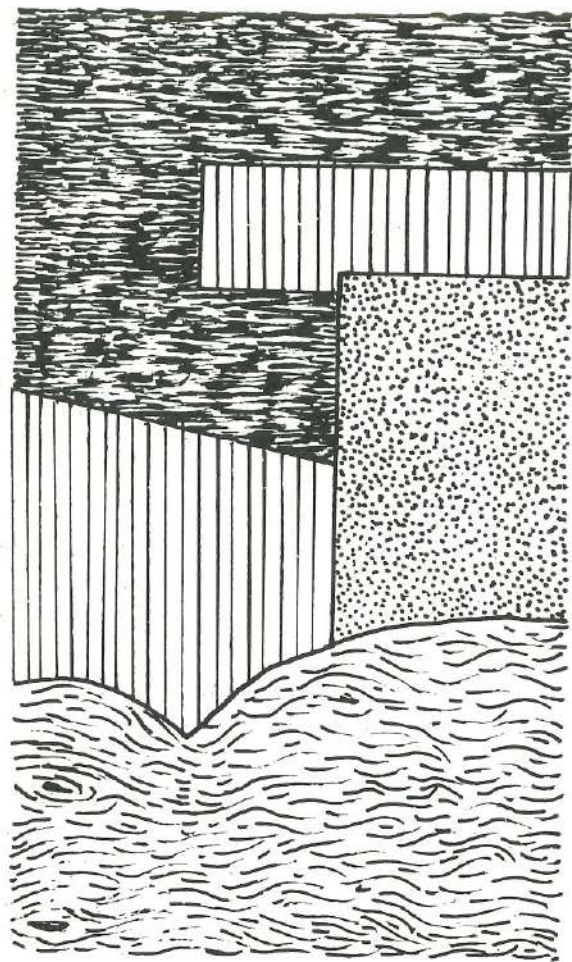
10. *Logeletako baltzariak eta tresneria*: ohea, aulkiak, armairuak, kutxak; erlijiozko gauzak, irudi eta sinboloak; etxeko oroigarriak; argikerak.
11. Bainugelako eta etxeko beste geletako (ganbara, aletegi, belartegi, lehortegi, gorta) gauza bereziak. Gizaldi haseraz gero egin-dako aldaketak.
12. *Jantzi* eta etxeko ehun-oihaleriaren *zerrenda*. Jantztokiaren babeste eta iraunketa neurriak.
13. *Etxeko garbiketa*, arropa eta ontziteriaren ikuzdura. Eginkizun hauk noiz eta non egiten dira?
14. Etxeko animaliak, nagusiki etxea gordetze-ko eta zaintzeko aukeratuak direnak.

Garbitasuna eta atsedena

15. Eguneko atsedenaldia: atsedenak, siesta, oporregunak.
16. Gabeko atsedenaldia: bere iraupena, urta-roen arabera.
17. Gorputzeko garbiketa: bainuak, garbiketak, infusioen, xaboi en eta kosmetikoen erabiletak.

18. Etxeko jaiak: gurasoen etxean bilerak, erro-mesaldi familiarrak, kanpoegunak.
19. Lagun larriek edo nagusiek zeintzu jolas ospatzen dituzte kanpoan? Nortzuek hartzen dute parte horietan?
20. Borrokarik antolatzen al da? Nolakoak izaten dira?
21. Harribotaldi jokurik egiten al da? Nola?
22. Palankajokurik egiten al da? Nola?
23. Bolajokurik egiten al da? Nola? Zein tokitan? Bola moeta ezberdinei nola deitzen zaie? Birlak nolakoak dira eta nola deitzen zaie? Bolalekuan birlak, ipinita dau-den tokiaren arabera, zeintzu izenez izendatzen dira?
24. Pilotan egiten al da? Zeintzu joko moeta? Hauk nolakoak dira? Jokutokia nolako da eta nola deitzen zaio? Lehenago bezala mendizelaietan jokatzeko ohiturarik bai al dago oraindik? Eskuz, palaz, zestaz, eta abarrez jokatz en al da? Pilotak nolakoak dira? Nola deitzen zaie?
25. Haizkora, ginbelet, idi, ahari jokurik eta apusturik antolatzen al da? Joku hauk adierazi itzazu, non eta zein alditan antolatzen diren aipatuz.

26. Eskujokurik egiten al da? Nola deitzen zaie? Zein eratan jokutzen da?
27. Zeintzu kartajoku egin ohi dira? Zeintzu karta moetekin jokutzen da? Nola jokutzen da?
28. Zeintzu jostaldi herrikoi dira ohiturazkoak eta zeintzu garaitan egiten dira? Zeintzu musikatresna erabiltzen dira?
29. Dantzaldi herrikoirik antolatzen al da? Zeintzu? Dantzariak nola jantzen dira? Nola dantzatzen dira? Zein musika jotzen da?
30. Emakumezkoentzat joku eta jostaldi berezirik bai al dago?
31. Haurren artean zeintzu lasterketajokuak dira ohizkoak? Zeintzu saltaketajoku, botaldijoku, eskujoku, hatzjoku?
32. Mutilentzat zeintzu dira joku bereziak? Eta neskatilentzat?
33. Urtaro bakoitzeko joku bereziak zeintzu dira?
34. Hariz edo lokarriz eginiko iduri-jokurik bai al dago? Nolakoak dira? Beroien izenak zeintzu dira?
35. Zeintzu joku izan ohi dira keinuzkoak eta nola izendatzen dira?

36. Jokalariak kulunkatzen diren jokuak zeintzu dira? Nola deitzen zaie?
37. Haurrek zein bolajoku moeta erabiltzen dute?
38. Harriz zertan jokatzeko dute?
39. Zeintzu zibajoku moeta egiten dira? Nola deitzen zaie? «Hingue»-jokua nola egiten da? Nola deitzen zaie joku horri eta bertan erabiltzen diren makilei?
40. Haurren jokuetan zeintzu nagusien ariketa antzeratzen edo imitatzen dira?
41. Jokuetan zeintzu arau ohiturazkoak erabiltzen dira?
42. Zeintzu asmaketajoku egiten dira?
43. Haurrek zeintzu jostailu moeta erabiltzen dituzte? Animalien irudiekiko jostailuak erabiltzen al dira? Zerez eginak daude? Nork egiten ditu? Haur hoiek zeintzu jostailu egiten dituzte? Haurrek heuren papiñak eta andereak egiten al dituzte? Zerez?
44. Haurrek zeintzu musika tresna eta zarata-gile fabrikatzen eta erabiltzen dituzte? Nola deitzen zaie?
45. Haurren beste joku eta arau batzu idatzitazazu.

46. Haurrek heuren joku eta jolas aldietan zeintzu elkargo osotzen dituzte?

Eritasunak eta osagarriak

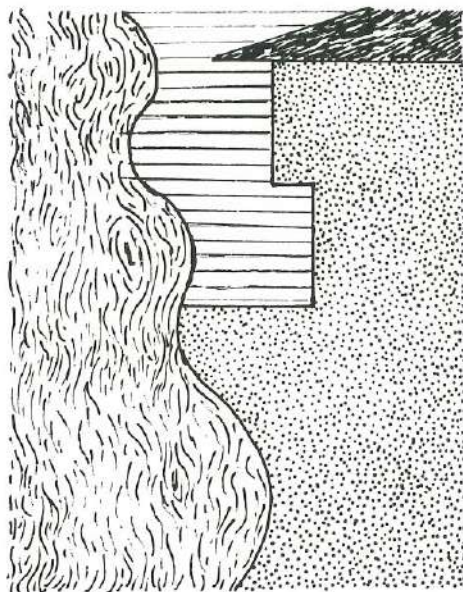
47. Gehienetan zeintzu eritasun ezagutzen dira?
48. Heldu diren gaitzen adierazgarriak zeintzu dira?
49. Ileen margotik zer ondorioztatzen da?
50. Begienetatik, berriz?
51. Eta bekainetatik?
52. Osasun ezaugarritzat zeintzu naturazko fenomeno hartzen dira?
53. Zeintzu aztura bereizten dira?
54. Ametsak zertatik etortzen dira?
55. Doministikunaz edo urzintzez zer sinesten da?
56. Gabeko aideaz zer uste izaten da?
57. Logelako aidea hobatzeko zeintzu neurri hartzen dira?
58. Osasungarritzat eta kaltegarritzat zeintzu jantzi edukitzen dira?
59. Osasun ezaugarritzat zeintzu eritasun hartzen dira?

60. Eritasun sorburu bezala zertzuk direla uste da?
61. Kaltegarri bezala zeintzu janari dauzkate?
62. Gorputza zeintzu janariak berotzen dute, eta freskagarri bezala zeintzu dauzkate?
63. Eritasun bat heltzen denean nori iritzia eskatzen zaio?
64. Bizkorraldia zeintzu adierazgarrien bidez antzematen da?
65. Osasuna gordetzeko zeintzu bide erabiltzen dira?
66. Eta eritasun batzu alderatzeko?
67. Etxean, gehienez, zeintzu osagarri eta sendagari gordetzen dira?
68. Zainebaketarik, inoiz, egiten al da? Zergatik?
69. Bainurik hartzen al da? Non? Noiz? Zertarako?
70. Kopadurarik edo bentosarik erabiltzen al da? Nork ipintzen ditu? Zeintzu tresna erabiltzen dira?
71. Kopadurak eta zainebaketak zeintzu harotan agintzen dira?
72. Ondoezai aurea hartzeko zeintzu harotan agintzen dira?

73. Zeintzu okeragile ezagutzen dira? Noiz erabiltzen dira?
74. Eritasunak, aztikeriatik eta madarikaziotik etor daitezkenik sinesten al da? Eta hori nola gertatzen da? Aztien adurretik nola babes daiteke bat?
75. Kutsuaz zer esaten da? Nola deitzen zaio? Zeintzu eritasun dira kutsakorrak?
76. Eritasun batzu sendatzeko agintzeak eta erromesaldiak egiten al dira?
77. Zenbait eritasun sendatzeko arau, keinu eta bedeinkapenak erabiltzen al dira?
78. Pertsonen edo animalien eta landareen eritasunik nahizko egintza baten bidez itsatsi al dakieke? Zeren bidez?
79. Gauzaren bat lurperatuz halako eritasun batzu desagerrarazi al daitezke? Zer gauza? Eta hori nola egiten da?
80. Ikuzduren bidez zenbait eritasun senda al daiteke? Zertzu ikuzdurak?
81. Zerbaitekin igurtziz edo gauza baten azpitik igaroz eritasun batzu senda al daitezke?
82. Gauzaren bat urrun botaz edo lehortzen edo ustaltzen utziz eritasun batzu senda al daitezke?
83. Gaixorik dagoen atalaren neurriak hartuz

eritasunak senda al daitezke? Zerez neur-
tzen da? Erabilitako neurkailuarekin zer
egiten da gero?

84. Eritasunetik gordetzeko edo sendatzeko
gorputzean gauza edo araurik eramaten al
da? Non eramaten dira?
85. Sendaketa batzutako zeintzu egun daude
bereziki azpimarkatuak?
86. Izerdura eragiketara zeintzu eritasunekin
jotzen da? Zeren bidez?
87. Igurzketak zeintzu eritasunekin egiten di-
ra? Zertzu gauzez igurtzen da?
88. Sukarra nondik datorrela uste da?
89. Zeintzu sukar moeta bereizten dira?
90. Sukarraren aurka zeintzu sendagai erabil-
tzen dira?
91. Eztul eta eztarriko minaren aurka zeintzu
sendagai erabiltzen dira?
92. Zakurreztulari nola deitzen zaio?
93. Biriketako tisiari nola deitzen zaio? Non-
dik sortzen dela diote? Zertzu zioei lepo-
ratzen zaie? Zertzu neurri hartzen dira sen-
datzeko?
94. Sudurreko jarioari nola deitzen zaio? Bera-
ren aurka zertzu sendagai hautatzen dira?

«Senarremaztearteko Harremanak»

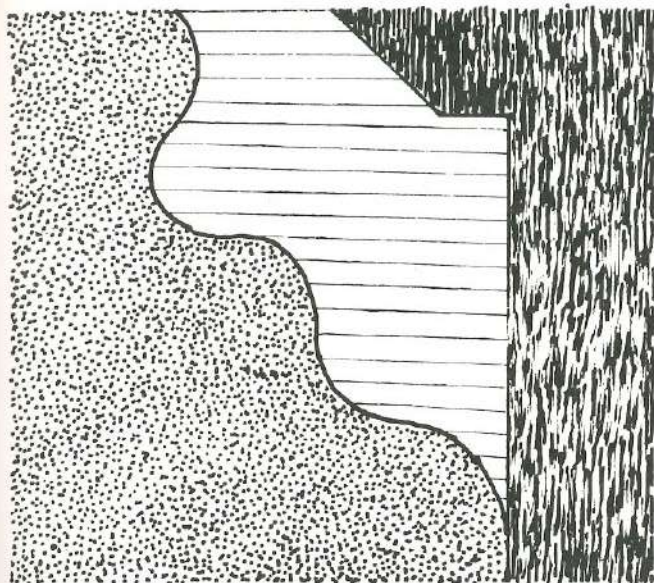
95. Sudurretako odol jarioaren aurka zertzu sendagai erabiltzen dira?
96. Odolahuldura edo anemiaren aurka, berriz?
97. Eta odolotako zikinkerien aurka?
98. Odolaren zikinkeria zerk ematen du?
99. Urdaileko nahasketa nondik sortzen da?
100. Zertzu sendagai erabiltzen dira sendatzeko?
101. Beherakoaren aurka? Horri nola deitzen zaio?
102. Marrantaren edo hotzaldiaren aurka? Horri nola deitzen zaio?
103. Txixaren aurka bezala zertzu osagai hartzen dira?
104. Zizareak nola hazten direla uste da?
105. Zizareak zer eritasun sortzen dituztela uste da?
106. Okaberari zer izen ematen zaio?
107. Gibealeko eritasunak nondik sortzen direla diote?
108. Minoria zeri bizkarreratzen zaio? Nola deitzen zaio?
109. Saihetsetako minak nondik datozela diote?
110. Zeintzu bide erabiltzen dira sendatzeko?
111. Buruko minaren aurka, berriz?

112. Eta zorabioaren aurka?
113. Herriminaren aurka, bada?
114. Eroei nola deitzen zaie?
115. Erotasuna zeri bizkarreratzen zaio?
116. «San Vito» dantzari nola deitzen zaio? Nondik sortzen dela diote?
117. Mozkorkeriaren aurka zeintzu sendagai erabiltzen dira?
118. Haurren zain hozminei nola deitzen zaie? Zeri bizkarreratzen zaizkio? Beroien aurka zer egiten da?
119. Etormin edo epilepsiari nola deitzen zaio? Zeri bizkarreratzen zaio? Sendatzeko zeintzu sendagai erabiltzen dira?
120. Oreztei edo pekei nola deitzen zaie? Zeri bizkarreratzen zaizkio? Kentzeko zer egiten da?
121. Garatxoak nola zortzen direla diote? Nola deitzen zaie? Sendatzeko zer egiten da?
122. Oinetako katxoei nola deitzen zaie? Nola sendatzen dira?
123. Ospelei nola deitzen zaie? Sendatzeko zer egiten da?
124. Lepoko, begietako, eta abarretako handi-

- tasuna sendatzeko zertzu sendagai erabiltzen dira?
125. Erresuminari nola deitzen zaio? Sendatzeko zertzu sendagai erabiltzen dira?
 126. Zeintzu larruko eritasun ezagutzen dira? Nola deitzen zaie? Nola sendatzen dira?
 127. Burusoildura zeri bizkarreratzen zaio? Nola eragozten da?
 128. Ilea birjaioarazteko zeintzu bide ezagutzen dira?
 129. Ilea kizkurrarazteko eta abar, zeintzu bide ezagutzen dira?
 130. Behazkoari nola deitzen zaio? Nola sendatzen da?
 131. Oinetan gehiegizko izerdia nola eragozten da? Ala eragozteko ahaleginik ez da egin behar, eta hori zergatik?
 132. Txalkorra kentzeko zeintzu sendagai erabiltzen dira? Txalkordunei buruz zer esaten da?
 133. Erredurek sortutako babalarruak sendatzeko zer egiten da?
 134. Hautzaroko zeintzu eritasun moeta (elgorria, gorrimina...) ezagutzen dira? Zerez sendatzen dira?

135. Hazmin sukarra zeri bizkarreratzen zaio?
136. Ezneriari nola deitzen zaio? Sendatzeko zer egiten da?
137. Gerrimina zeri bizkarreratzen zaio? Nola deitzen zaio? Zeren bidez sendatzen da?
138. Koskoliskaren ixuriak zer izen dauka? Nola sendatzen da?
139. Herbaintasun edo errakitismoari nola deitzen zaio? Zein zioei bizkarreratzen zaie? Nola sendatzen da?
140. Pasmaoren edo ugarraren aurka zeintzu sendagai erabiltzen dira? Eritasun horri nola deitzen zaio?
141. Begietako zeintzu eritasun ezagutzen dira? Zertzu izen daukate? Nola sendatzen dira?
142. Bekatxoari nola deitzen zaio? Zeri bizkarreratzen zaio? Nola sendatzen da?
143. Gauza txar bat begitik ateratzeko zein erabide erabiltzen da?
144. Betokertasuna nola sortzen dela uste izaten da? Nola deitzen zaio? Nola sendatzen da?
145. Itsutasuna nola adierazten da?
146. Zeintzu belarritako min ezagutzen dira? Nola deitzen zaie? Nola borrokatzen dira?

147. Zeintzu guruin edo glandula eritasun moeta ezagutzen dira? Nola deitzen zaie? Nola sendatzen dira?
148. Gorgoiloak zeri bizkarreratzen zaizkio? Nola sendatzen dira?
149. Hauturak sendatzeko zeintzu sendagai erabiltzen dira.
150. Hortzetako minen aurka zeintzu sendagai erabiltzen dira?
151. Hortzak nork ateratzen ditu? Nola?
152. Haurrengan hortzazketa nola errazten da?
153. Haurrek heuren zapiak busti ez ditzaten zeintzu bide ezagutzen dira?
154. Mututasuna, toteltasuna eta gormututasuna zeri bizkarreratzen zaizkio?
155. Zauri odoljarioak gearazteko zeintzu sendagai erabiltzen dira?
156. Haragian sartutako arantzak eta beste gorputz kanpotarrak nola ateratzen dira?
157. Zakur horzkadei zeintzu sendagai ezartzen zaizkie?
158. Sugerenei?
159. Mamorro zimikoenei (erleak, liztorrak, eta abar)?

L. G. T. d.

«Elxeko Taldearen Ohiturak»

160. Hezur hausturak nola konpontzen dira?
161. Lokaduren eta bihurtunen aurka zeintzu sendagai erabiltzen dira?
162. Izozetaren aurka?
163. Itoei bizia bihurtzeko nola saiatzen da?
164. Bat hilik ala ezhilik dagoen jakiteko zeintzu bidetara jotzen da?
165. Ustekabezko heriotzez zer uste izaten da?
166. Pozoindurarik ematen denean zein sendagarritara jotzen da?
167. Tximisten aurka nola babesten da?
167. (bis) Tximistaz zauritutakoei zeintzu sendagai ezartzen zaizkie?
168. Eguzkikolpeen aurka zeintzu sendagai erabiltzen dira?
169. Larriki zauritutako pertsonaren bat sendatuko den jakiteko zeintzu bide daude?
170. Galantasuna osasun ezaugarritzat jotzen al da?
171. Argaltzeko zeintzu sendagai erabiltzen dira?
172. Gai hauei buruz zertzu esakun eta esaera daude?

Erliziozko bizitza

173. *Erliziozko ekintzak*: bakoitzak berak edota etxekeekin egiten dituenak; otoitz eta eskari bakoitzak bere kasa edota elkargoan egiten dituenak.
174. Erliziozko heziketa. Pertsonen erliziozko ekintzaren barruko zergatikoak.
175. Oraingo garaiko eskakizun nagusiei erantzuten al die erlizioak? Ala antzinako eragipen, eta ohiturazko eraen, jardunbide eta aldatze-lanari begira baieztatutako egiturei?

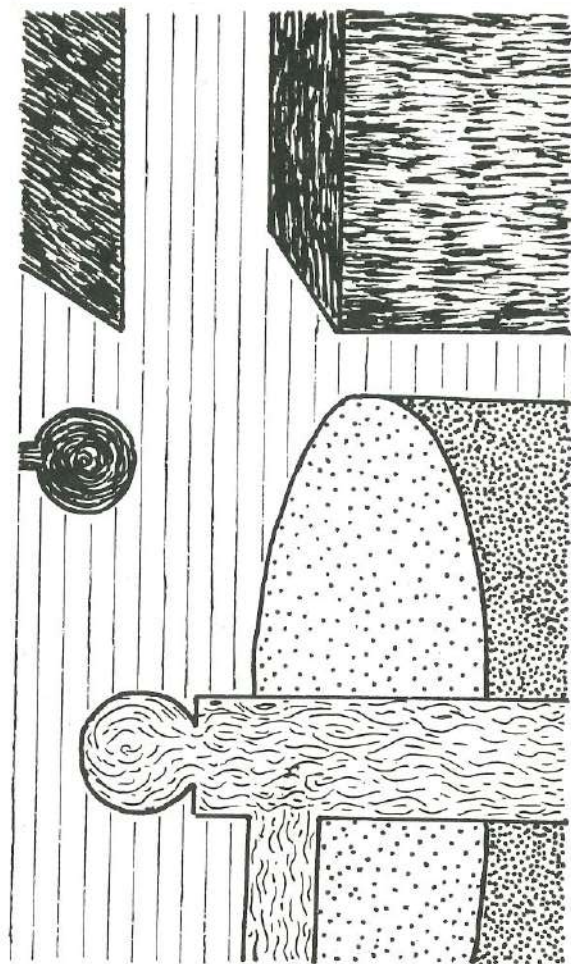
Aldatze eraenak

176. *Jaiotzea eta bataioa*. Haurren sinismen herrikoiaaren arabera haurrak nondik datoz? Nork bilatzen ditu?
177. Haur baten jaiotzea nori eta noren bidez jakinarazten da? Hortarako ohiturak onartutako arau edo hazturarik ba al dago?
178. Jaio berria lurrean edo beste toki bereiz batean ipintzen al da? Zergatik? Haurra nork hartu behar du?
179. Jaio berriarekin zertzu gauza egiten dira? Tankera bereziren bat emateko burua loturaren batez estutzen al zaio? Zein tanke-

- ra? Mehartzearren eta luzatzearen sudurretik tenk egiten al zaio?
180. Bataiatu gabe hildako haurrak non ehortzen dira? Nola ehortzen dira?
 181. Zilborrestearekin zer egiten da? Eta haurzorroarekin? Bataio aurretik ezer txarrik gerta ez dakion haurrarekin zertzu neurri hartzen dira?
 182. Bataioa noiz eta non izaten da?
 183. Bataioan nortzuek parte hartzen dute? Eli zara haurra, nork eramaten du?
 184. Zeremoniara zenbat aitabitxi eta amabitxi joaten dira? Haurrari nork eusken dio? Amabitxia eta aitabitxia izendatzeko zein arau jarraitzen da? Aitabitxia edo amabitxia izateko nola dei egiten zaie? Aitabitxiari eta amabitxiari zeintzu izenez deitzen zaie?
 184. (bis) Haurraren izena nork autatzen du? Izen aukerarako araurik ba al dago?
 185. Haurrak bataiora zeintzu jantzi eramaten ditu? Batailiarrak nola janzten dira?
 186. Bataioa dela eta janaldiren bat egiten al da? Non? Nortzuek parte hartzen dute? Zeintzu janari ematen zaie?
 187. Amari eta haurrari saririk ematen al zaie?

- Nortzuek? Zeintzu sari dira eta berauen ize-nak.
188. *Post partum* bedeinkapena hartzearen, ama eliza noiz joaten da? Egintza honi nola deitzen zaio? Amak zer aurkezten du? Ordurarte amak zer egin edo zertatik aldegin behar du?
 189. Ama sendatutakoan, senideei eta hauzotarrei janaldiren batekin harrera egiten al zaie? Nola deitzen zaio janaldi honi?
 190. Amabitxiak eta aitabitxiak heuren alabesemebitxiei sariren bat eskeintzen al dieten? Noiz?
 191. *Haurzaroa eta gaztaroa!* Jaiotze urtemugarik eta izenegunjairik ospatzen al da? Orduan saririk ematen al da?
 192. Sehaska zein tankeratakoa eta zerez egindakoa da? Nola eragiten zaio?
 193. Haurra nola erabiltzen da?
 194. Hortzazketa errezteko, haurrak hitzegiten ikasteko eta oinez hasteko zeintzu erakusbide erabiltzen dira?
 195. Haurrari erortzen zaizkion hortzekin zer egiten da?
 196. Zenbat urterekin ikastolara joaten hasten

- da? Iehenjaunartzea noiz egiten du? Hori delata zein etxetiar jai ospatzen da?
197. Hamabi urte baino lehen haurrek zeintzu lan egiten dituzte? Zeintzu joko?
198. Gaztesailik edo ezkongabeen elkargorik bai al da? Gazteak elkargo hauetan zenbat urterekin sartzen dira? Elkargo hauen helburuak zeintzu dira?
199. Neskamutilak dantzatzen zenbat urterekin hasten dira? Zeintzu dantza egiten dira? Non dantzatzen dira? Herriko plazan? Toki itxiren batetan? Orain berrogeitamar urte zeintzu dantza moeta zeuden, eta gaur, berriz? Lehen zeintzu musika tresna erabiltzen ziren, eta gaur, berriz?
200. Neskamutil ezkongabeen ezagugailuak eta jantziak zeintzu dira?
201. *Ezkongai baroa, ezkontza eta ezteia*: gizon edo emakume baten onarketa bereganatzeko, edo eta harremanak desegin eta apurtzeko zeintzu baliakizun hautatzen dira?
202. Herriko mutilzahar eta neskazahar guztien izenekin osotutako bikoteen jokurik urtero egiten al da? Joku hoik zein egunetan izaten dira?
203. Ezkongabetasuna. Zergatik?, sexu bakoi-

tzean bere maiztasuna. Neskazarren patua eta bizimodua. Mutilazarrei trufarik egiten al zaie? Ezkontza eta sorketa beharrezkotzat edukitzen al dira?

204. Neska ezkongaiak mutilegatik gauzez ikusterik ematen al da? Holako alditan formula berezirik esaten al da edo eta halako abesti berezirik kantatzen al da? Ikustaldi hauek asteko zein egunetan izaten dira?
205. Harremanei hasera nork ematen die? Onarketa zeintzu zeinuz ezagutzera ematen da? Aitormenaren arauak zeintzu dira? Hitzez, idatziz, gauza batzuren eskaintzaren bidez egiten al da?
206. Harremanen hasera zeintzu garaitan izaten da maizago? Beraren balioa eta berauen apurketa. Familia bereko, edo herri bereko, edo herri ezberdinetako pertsonen arteko ezkontza maiz ematen al da?
207. Ezkontza eskatzea. Gurasoek heuren alabasemeen nahimenarekin kontatu gabe ezkontzarik moldatzeko ohiturarik bai al dago? Edo eta alabasemeen nahimenari oztopoak ipintzen al dizkiote?
208. Ezkongaien elkarraldiak zeintzu toki eta alditan egin ohi dira?

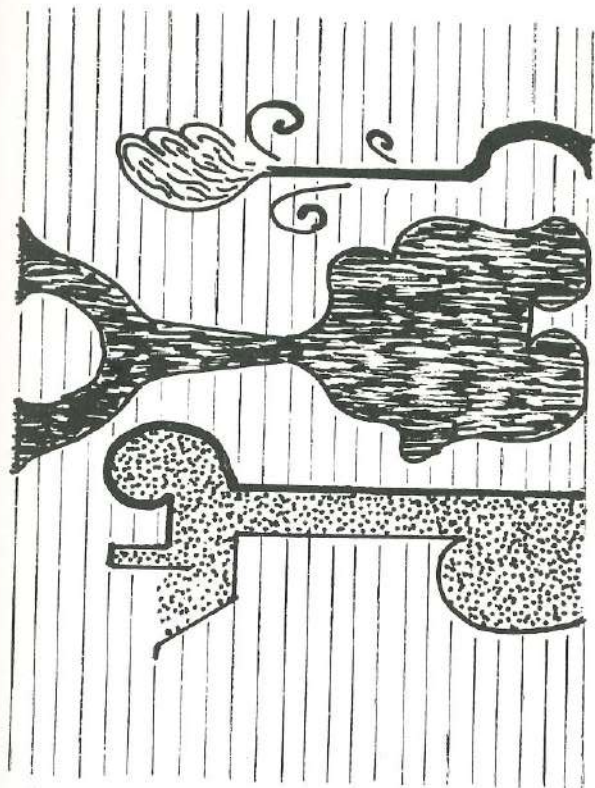
209. Ezkongaien harremanak beste ezkongabeekin nolakoak dira? Gazteek kanpotar ezkongaiak zerga ematera behartzen al dute?
210. Ezkontzako baldinketetan hartukizunik ba al dute gurasoek? Non, noiz eta nola praktikatzen dira? Gurasoen oinordeko aukeraketa orduan egiten al da?
211. Pertsonen eta ondasunen buruz zeintzu baldintza ezartzen dira?
212. Amoremateak burututakoan janari edo jaialdiren bat ospatzen al da?
213. Ezkonsaria gehienetan nolakoa izaten da? Irabazitako ondasunez ala etxeko ondasunez osatzen da? Nork ordaintzen ditu? Senarraren ala emaztearen gurasoek? Ordainketa noiz, eta nola egiten da?
214. Ituna egin ondoren, ezkontzarik egiten ez bada, zer ordain eskatzen da? Itun gabeko ezkontza: beraren ondorioak.
215. Ezkongaiak ezkontidearen etxekoak jantziz edo beste gauzaz saritzeko ohiturarik bai al da? Sari hauek nolakoak izaten dira?
216. Ezkondeiak non eta nola zabaltzen dira? Ezkondeiak direla eta, zeintzu ohitura dauka?

217. Amaitabitxi izendapena nola izaten da? Zeintzu dira berauen betebeharrak.
218. Ezkongaien azkenagurra nola egiten da?
219. Ezkontzara nortzu izaten dira deituak? Dei hauek nork egiten ditu?
220. Ezkongaiak amaitabitxiei zerbait saritzat emateko ohiturarik bai al da? Senideek eta hauzotarrek ezkongaiari zer sari ematen die?
221. Ezkongaiak ezkontzeko zeremoniara doazenean laguntalderen batek laguntzen al die? Laguntalde hoik non elkartzen dira?
222. Ezkongaiak eta hauen laguntaldeak zein janzkera eramaten dute? Laguntaldeak zeremoniara zein ordenatan joaten dira, eta zeinetan berritzultzen dira?
223. Erlijiozko zeremonian zeintzu berezitasun ematen dira? Erlijiozko zeremonia non egiten da? Ezkontzarako egunik egokienak zeintzu dira?
224. Ezkongaiak heuren arbasoen animen aldeko mezarik ematea agintzen al dute? Beren etxearen hilobira oparirik eta argirik eramaten al dute? Guzti hori noiz egiten dute?
225. Ezkontide kanpotarra ezkonduen bizilekura eramatea. Nortzuek laguntzen diote? Zein ordenatan joaten dira?

226. Eztaigurdirik eramateko ohiturarik bai al dago? Bertan zertzu gauza eramaten dira? Gurdia eta idiak edo behiak nola apainduta joaten dira? Gurdia nork zuzentzen du? Arrioteari nola deitzen zaio? Animalia batzuek ere bertan parte hartzen al dute? Nortzuek eta ezkontzako zeintzu ikusgarri edo sari eramaten dituzte?
227. Andragaia edo gizongaia etxe berrian sartzera koan arau bereziren bateko ohiturazko egintzarik bai al dago?
228. Etxeko animaliei etxeko oinordekoaren ezkontzarik iragartzen al zaie? Iragarpen hori nork egiten du? Nola?
229. Andragai salketa, harrapaketa edo andragaiarekiko taldeen mokokaldi irudizkoak agertzen dituen zeremoniaren bat bai al dago?
230. Gonbidatuei zeintzu emangai edo abegi egiten zaizkie? Eta mutilei eta neskei?
231. Ezkontzako janaldien oiturazko egintza berezirik ba al da? Non egiten da? Janarien errenkatzea zein da? Ezteiliarrak zein eratan ezartzen dira? Janaldian ezkonberriek halako arau batzu bete behar al dituzte?
232. Ezkontzara etortzen al da eginkizun berezi

batzuez arduratzen den emakumerik, hala nola, ezteiliarrei ezkontzako logela erakutsi, andragaiak erakarri dituen gauzen gaizterrenda ezteiliarren aurrean agertu, eta abar? Gaizerrenda hori, nola egiten da?

233. Dantza berezirik bai al dago? Zeintzu jostaldi eta joku ospatzen dira? Zeintzu musikatresna jotzen dira? Zeintzu abesti kantatzen dira?
234. Ezteijaialdiek zenbat denbora irauten dute?
235. Ezteiondokorik egiten al da? Noiz? Zer izaten da hori?
236. Alargun edo zaharren ezkontzarakoan zeintzu ohitura berezi betetzen dira? Zintzarri hotsik, tobera-jotzerik eta besterik antolatzen al da? Zer izaten da hori eta andrasednargaiak manifestapen hauetatik nola aska daitezke?
237. Ezkontzanahasketa nola da epaitua eta nola eta nork zigortzen du?
238. Ezetorri edo gaizki konpondu diren senarremazteen banapena. Hori ,maiz gertatzen al da? Ezkontzausketa: maiz gertatzen al da eta zergatik? Eskontzaustzaileen ohaidegoa.
239. Ezkongabeen bateraketa nola da herrian har-

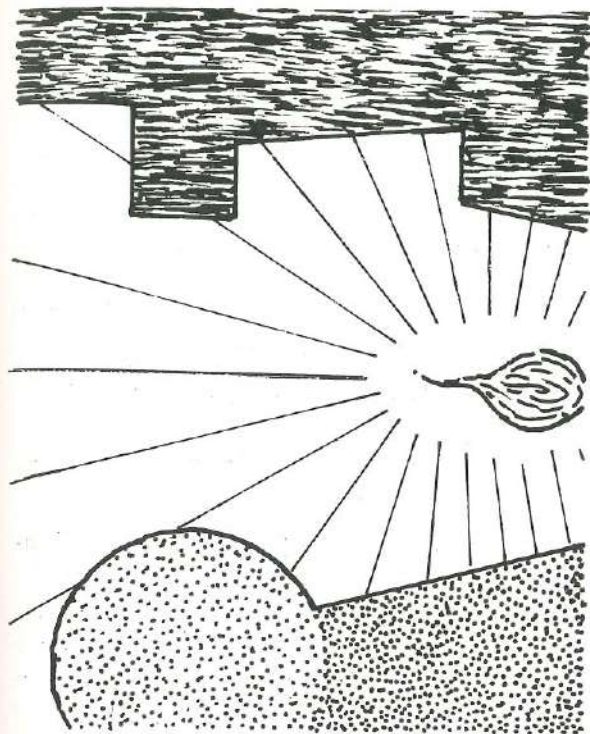
tua eta ikusia? Bere iraupena eta ondo-
rioak. Sasikumeen eta berauen amaren
egoera.

240. *HERIOTZEA*: zeintzu heriotze susmo eza-
gutzen dira? Hiltzoriari nola deitzen zaio?
Hiltzorialdian zeintzu ohitura betetzen di-
ra? Jasangarriagoa gerta dadin zer egiten
da?
241. Apezari eta sendagileari nork deitzen die?
Elizakoak eramaten nork lagundu behar du?
Azkenigurtzia ematerakoan eriaren oinak
nork agerrerazten ditu? Eritasunaldian se-
nide eta hauzotarren aldetik, gaixoak zein
laguntza hartzen du?
242. Heriotzea zergatik datorrela diote? Arima
errex ikusteko moduan urtetzen dela dion
sinismenik bai al dago? Zein egitekin edo
iduritan? Hildakoa non ipintzen da?
243. Heriotze bat gertatu den etxean, zeintzu
dolu ezaugarri onartzen dira? Lehioak ix-
ten al dira? Ispilurik estaltzen al da? Har-
marririk? Erlategirik?
243. (bis) Gorpua etxean dagoen bitartean etxe-
ko lanen zuzendaritza nork bereganatzen
du? Hauzotarrek? Zeintzuek ordean? On-
dokoeneko etxeok eta lehenauzoak? Etxe

bereko alboko etxebizitzakoek? Hildakoa-
ren etxera parroko gurutzea nortzuek era-
maten dute?

244. Pertsona baten heriotze nortzuei eta nola
iragartzen zaie? Hontaz nor arduratzen da?
Etxeko animaliei iragartzen al zaie? Nola?
Nork?
245. Hildakoaren gelan belarrik erretzen al da?
246. Hilotza nola hiljantzen da? Nork garbitzen
eta hiljantzen du? Zerez garbitzen da?
247. Hiljantzia, hilotzaren eskuetan, hilkutxan
edo hilobian gauzaren bat ipintzen al da?
Argi bereziren bat hilotzaren ondoan ipin-
tzen al da?
248. Hilotza gaubeilatzen al da? Nortzuek gau-
beilatzen dute eta holakotan zer egiten da?
248. (bis) Hildakoren bat dagoenean elizkanpai-
rik jotzen al da? Elizkanpaia edo bere ho-
tsa nolakoa da? Nola deitzen zaio? Hile-
tan eta lurrematerakoan hilkanpairik jotzen
al da?
249. Hilotza hilkutxan ala andan ipintzen da?
Bi hauek zer koloretakoa eta formatakoa
dira? Apaingarri berezirik eramaten al
dute?

250. Hilotzak hartzen duen itxurak zer esan nahi duela diote?
251. Hilotzak etxean irauten duen denboran, hildakoaren gurasoak zerbait berezirik egitera edo ez egitera beartuak al daude?
252. Hilotzaren ondoan bizigarririk edo janedanik hartzen al da?
253. Hilotza elizara eramaten al da? Etxetik ateratzekoan zeintzu ohitura betetzen dira? Sukaldeko sua kanporatzen al da? Nork kanporatzen du?
254. Hilkutxa elizara nola eta nortzuek eramaten dute? Zein orientabiderekin eramaten dute?
255. Hilotza eramateko bide jakinik bai al dago? Etxe bakoitzak berea al dauka? Nola deitzen zaio? Hilotza beste baten lurraldetik eramateak menpetasunik sortzen al du? Eta Gurutzea eta Azkenigurtzia beste baten lurraldetik eramateak? Holako egiteek menpetasunen bat sort ez diezaioten, lurralde horren jabeak zeintzu bide dauzka?
256. Hilotza jaiotetxera edo ugazabaren etxera eramateko ohiturarik bai al dago, gero herriko apezkeriak handik har dezan?
257. Hiletako laguntaldea nortzuek osotzen du-

L. Etxepare

«Erlilozko Bizitza»

te? Zein ordenatan eratzen dira? Nola janzten dire? Zer egiten dute? Toki jakinetan geldialdirik egiten al da? Zertarako?

258. Heriotze bat gertatu den oheko lastaira erretzeko ohiturarik bai al dago? Nork erretzen du? Non, noiz eta nola? Honek zein esanahai duela diote?
259. Hilohore edo hileta denboran hilotza non uzten da?
260. Zein moetak hileta egiten da? Zeintzu otoitz bereziak esaten dira?
261. Hildakoari erostariak laguntzen al diote? Nola deitzen zaie? Zer egiten dute?
262. Elizako jarlekuan argirik pizteko ohiturarik bai al dago?
263. Jarleku hori argitzekoan nortzuek eta zenbat argizariz egiten dute?
264. Hiletakoan zeintzu opari egiten dira? Animaliarik bizirik eskeintzen al da? Elizkizunetakoan opariak non ipintzen dira? Haue-taz nor arduratzen da? Hauekin, gero zer egiten da? Hildakoen arimek hein batetan sutsitzen dituztela dion sinismenik bai al dago?
265. Hileta nork eta zenbatekin ordaintzen du? Hilotoitzik egiten al da jarlekuan? Elizki-

zunak edo aldi jakinetan opariak eta argia jarlekura eramateak zenbat denbora irauten du? Holakotan etxeko ordezkaria nor da?

266. Hilerriko hilobiak nolako eitea dauka? eta jarlekuak edo elizan lehen zegoen antzina-ko hilobiak? Hilobi hauk etxetarrenak al dira, edo eta etxearen luzapeneztat eta etxearengandik bereizezinetzat hartzen al dira. Elizaren edo hilerriaren edo etxe ba-ten inguruan gauaz hiru bira ezin eman dai-tezkelazko sinismenik bai al dago?
267. Etxe bateko hilobian lurperatzeko eskubi-dea nortzuek daukate?
268. Lurrematara nortzuk joaten dira? Bertako guztiek parte hartzen al dute? Nola?
269. Hilotza orientabide jakin batetan lurpera-tzen al da?
270. Etxejaunaren jarlekua eta hilobia beraren maizterrek ere erabiltzen al dituzte?
271. Hileta ondoren nortzu eta zein ordenatan hi-letxera berritzultzen dira?
272. Hiletxean sartu aurretik argi edo su baten aurrean otoitzik egiten al dute?
273. Hiletxean direlarik janaldiren bat egiten al dute? Nola deitzen zaio? Zein jaki moeta

ematen da? Mahaikideak nortzu izan ohi dira?

274. Etxean eta etxetarrek zeintzu dolu-adierazgarri eta ezaugarri eramaten dituzte? Zenbat denboran? Elizako jarlekuan argizaria erretzen den denboran?

3. Langintza taldeak

Antzinako langintza asko eta asko, herri batean beha daitezkeenak, etxeko taldearen edo taldeen eginkizunak dira; talde hoiek bizitzeko eta beste eginkizun batzu burutzeko sortutakoak dira. Honela, gelak eta ikuiluak, etxeko haltzariak, lurgintzako tresneria eta abelzantzako tramankuluak teilatupe batean bildurik aurkitzen dira.

Abelzaintza orain eta gizaldiaren haseran

1. Zer espezie hazten eta saltzen dira? Behiak, zaldiak, ahuntzak, ardiak, txerriak, zakurrak, untxiak, oiloak, usoak, erleak...? Zeintzu azkari?
2. Ikuiluan zeintzu abere hazten dira? Ikuilua nolakoa da?
3. Ikuluan abereek zer jaten dute?

ematen da? Mahaikideak nortzu izan ohi dira?

274. Etxean eta etxetarrek zeintzu dolu-adierazgarri eta ezaugarri eramaten dituzte? Zenbat denboran? Elizako jarlekuan argizaria erretzen den denboran?

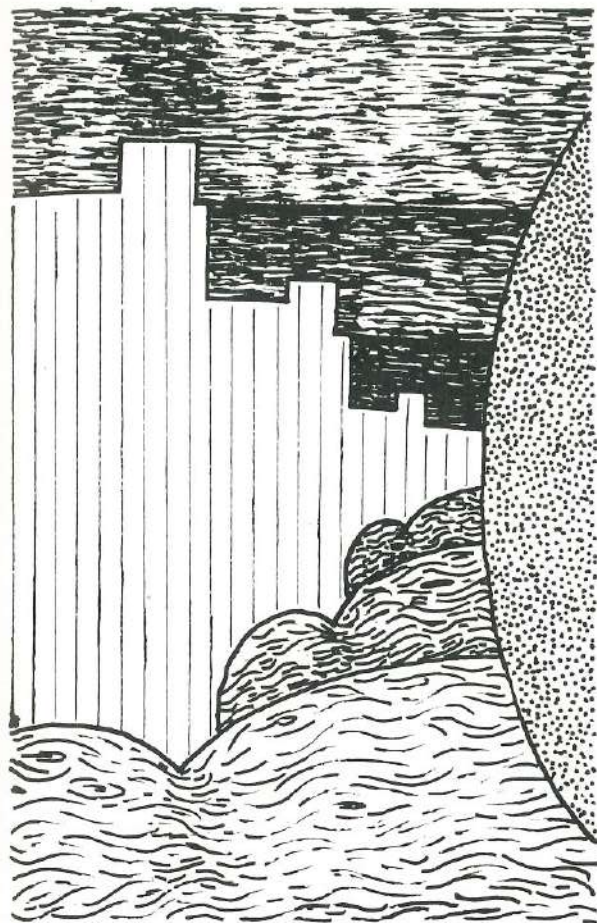
3. Langintza taldeak

Antzinako langintza asko eta asko, herri batean beha daitezkeenak, etxeko taldearen edo taldeen eginkizunak dira; talde hoiek bizitzeko eta beste eginkizun batzu burutzeko sortutakoak dira. Honela, gelak eta ikuiluak, etxeko haltzariak, lurgintzako tresneria eta abelzantzako tramankuluak teilatupe batean bildurik aurkitzen dira.

Abelzaintza orain eta gizaldiaren haseran

1. Zer espezie hazten eta saltzen dira? Behiak, zaldiak, ahuntzak, ardiak, txerriak, zakurrak, untxiak, oiloak, usoak, erleak...? Zeintzu azkari?
2. Ikuiluan zeintzu abere hazten dira? Ikui-lua nolakoa da?
3. Ikuluan abereek zer jaten dute?

4. Aberea kanpora larratzera noiz ateratzen da?
5. Herritar landetan larrerik bai al dago? Nor-tzuek eta zein baldintzekin haiek ustiatzen dituzte?
6. Mendi larretara zeintzu abere botatzen dira? Eta toki haietan zenbat denbora igarotzen dute?
7. Kanpoan eskortarik bai al dago? Nolakoak dira?
8. Batzutan, abereak ilean, azalean edo belarrian eramaten dituzten jabego ezaugarriak edo apaingarriak, nolakoak dira? Apaingarriek zer esan nahi dute?
9. Lanerako zeintzu abere erabiltzen dira? eta gizentzeko zeintzu hazten dira?
10. Abereak zeintzu lanetako eta nola erabiltzen dira? Gurdiaberea, zamaria eta jokua-berea.
11. Zeintzu abere uztartzen dira? Uztarria nolakoa da? Non egiten dute? Zeintzu apaingarri ipintzen dizkiote?
12. Zamarian eta jokua-bereen txalma nolakoa da?
13. Etxeko abereak lotzeko, eusteko, gerarazteko eta harrapatzeko zeintzu erabide era-

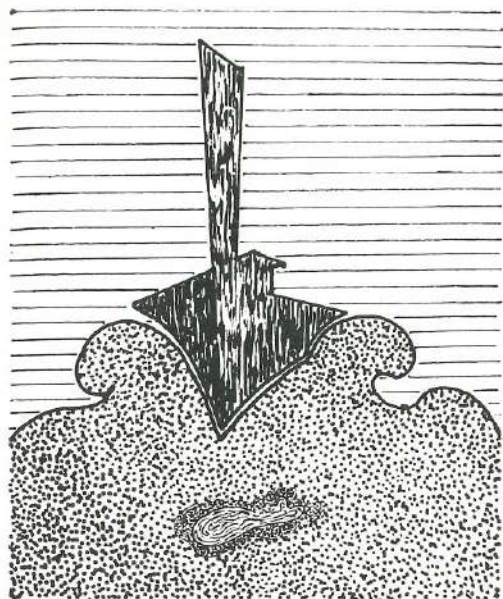

«Langintza Taldeak»

- biltzen dira? Edea, lepokoa, muturruhala eta gehiegi aldentzen uzten ez dien oinbilurra nolakoak dira?
14. Abereak zintzarririk eramaten al du? Noiz? Nolako zintzarria? Zein eite eta materiale dauzka? Nola deitzen zaizkie? Abereari nola lotzen zaizkio?
 15. Abereari txilini edo kroskoilik ipintzen al zaio? Noiz?
 16. Abereak, eritasun, zoritxar edo tximistaren aurka nola zaintzen dira?
 17. Sendatzeko zeintzu sendagai erabiltzen dira? Abereentzat sasisendagilerik bai al dago?
 18. Inoiz ikuilurik eta abererik bedeinkatzen al da? Noiz?
 19. Abereak babespetzeko sainduen irudirik, gurutzerik edo erlijiozko beste gauzarik ikuiluan ipintzen al da?
 20. Abereak gordetzeko kuttunik erabiltzen al da? Nolakoak dira? Non ipintzen zaizkie? Ikuiluan aterperatutako abereentzat osasungarri den abererik bertan bai al dago?
 21. Abereren bat erostekoan, bizileku berrian ohitzeko ohoitura bereziren bat edo zeremoniaren bat berarekin egiten al da?

22. Abere erosketarekin edo salketarekin batera egintza eta ohitura berezirik egiten al da?
23. Salneurria zein diru motatan adierazten da? Abereak etxeko bizikerarako zein garrantzi dauka?
24. Adin, kuntze edo egoeraren arabera, animalia mota ezberdinei nola deitzen zaie?
25. Etxeko animaliak izendatzeko zeintzu izen dira erabilienak?
26. Animaliak ibiltzeko erak: hitz jakinen bidez, deihadarrez, txistuz, keinuz, laztankeitaz, makilaz, eztenaz, zigorraz, eta abarrez.
27. Hiltzeko eta etxeko beharretarako zeintzu abere hazten dira? Hilketa nola egiten da, eta haragiak eta odolak nola ustiatzen dituzte?
28. Erlerik edukitzen al da? Erletegia nolakoa da? Nola deitzen zaio? Non ipintzen da? Abaraskari nola deitzen zaio?
29. Zuhaitz batean edo harkaitz batean dagoen erlakumea nola biltzen da? Jabea duela nola jakinarazten da? Erlakume bat beste zein modutara lortzen da?
30. Egan dihoan erlakume bat kokarazteko zer egiten da? Erleekin nola mintzatzen da?

31. Ezitia nola biltzen da? Argizaria nola egiten da? Jabeen familiakoren bat hiltzera-koan erleekin zer egiten da?
32. Abeltzaintzara edo artzaintzara bereziki emanda dagoen etxerik bai al dago? Egun, gizaldi honen haseran baino gehiago edo guttiago daude?
33. *Artzaintza*: Mendi handietan arditegirik edo saroirik bai al dago? Udako saroiak eta neguko saroiak. Nolakoak dira eta nola erabiltzen dira?
34. Artzainak bertara noiz igotzen dira? Horarako egun izendaturik bai al dago? Heuren etxeak eramaten al dituzte? Noiz jeisten dira?
35. Mendi handietako larreetara zeintzu animaliak eramaten dira? Ardiak, ahariak, zeriak, ahuntzak, zaldiak...
36. Zeintzu ardi azkazi edo mota hazten dira? Mota bakoitzarentzat zeintzu larreak eta zeintzu mendiak dira egokienak eta onenak?
37. Mendi handietako larreetan jabego eskubidea nola jakinarazten da? Larre hauek el-kargo batenak, herri batenak edo hersail batenak, edo jabe batenak dira?
38. Mendietan larreak nola daude banatuak?

«Itsasketa Eta Arrantza»

39. Artzaintxabolak nolakoak dira? Zenbat zatitan banatuta daude? Zeintzu gaiaz eginak daude? Bildostegia nolako da eta bere egin-kizunak zeintzu dira? Artzaintxablekin batera beste zeintzu eraiketa egoten dira (Bordak, eskortak, zerritegiak, oilategiak, eta abar)?
40. Abereak babesteko mendiko ukuilurik bai al dago?
41. Artzain bat baino gehiagorentzat artzaintxabola komunik bai al dago? Zeintzu baldintzekin erabiltzen dute? Artzaintxabolaren jabego eskubidea edo gozamina nola iraun-erazten da? Zer hedadura dauka? Nola galtzen da? Nork ondore hartzen du?
42. Artzain «ibilkaririk» edo udako larreetan egoitza luzerik ez duenik eta maiz larrez eta mendiz aldatzen dihoanik bai al dago? Beraren txabolak (zotolak) edo egoitzak nolakoak dira eta zein tokitan daude? Artzainen larrez larreko biziera adiera ezazu. Hauek negua non igarotzen dute?
43. Larreen araudi idatziren bat bai al dago?
44. Artzainak zein egoeratan lana egiten du? Herriarentzat ari den artzaina, e.a.
45. Larre bedeinkapenaren zeremoniaren bat

- egiten al da? Nork egiten du? Jairik egiten al da?
46. Abere talderen osasunerako edo beste gauza batetarako Jainkoari edo sainduei abere oparirik egiten al zaie?
47. Artzainzakurra eta bere baliaketa. Gure herrian zakur hauk noiztik ezagutzen dira? Artzainoak noiztik ez dira erabiltzen?
48. Artzainaren ostilamendua: tresna, harmak eta jantziak.
49. Artzaingoaren ekoizpenak. Abereak zertarako? Non eta nola salduak dira? Esne erabilketa, gaztagintza, gazur erabilketa. Esnea harri guriz berotzen al da? Artzainek beste zeintzu eskulan egiten dituzte?
50. Larretegiko ekoizpenak haranera nola garraiatzen dira?
51. Esnea nola neurtzen da?
52. Ardien ilemozketa nola eta noiz izaten da?
53. Pizti ihiza: azeriak, azkonarrak, satorrak... Txorimalo erabilketa. Zeintzu?
54. Negualdian heuren abere taldeak bazkatze-ko artzainek larrerik errentan hartzen al dute? Zenbatetan? Edo eta balio gabeko lurretan zehar ibiltzen al dira?

55. Eskualde batetik bestera heuren abere taldeekin joateko artzainak antzinako diren bideetatik zehar ibiltzen al dira? Ibilbide hoik nolakoak diren adieraz itzazu.

Obarra.—Galdeketa honi buruzko gauzen eta ekiteen izenak hitzez hitz idatzalda itzazu.

4. Itsasketa eta arrantza

1. Zeintzu itsasontzi moeta daude? Nola deitzen zaie? Moeta bakoitza zeintzu helburutarako erabiltzen da?
2. Nola eta non egiten dira? Osotzen dituzten zatiei nola deitzen zaie?
3. Arraunik erabiltzen al da? Ontzioihalik, berri? Nola deitzen zaie?
4. Nola arraunkatzen da? Zein aingura moeta erabiltzen da?
5. Itsasontziak eta ontzilagunak ekaitzetatik gordetzeko zeintzu egintza edo neurri hautatzen dira?
6. Sasoi bakoitzean zeintzu arrai-moeta arrantzatzen dira? Zeintzu jaten dira?
7. Arrantzan zeintzu egikera eta tresna erabiltzen dira?

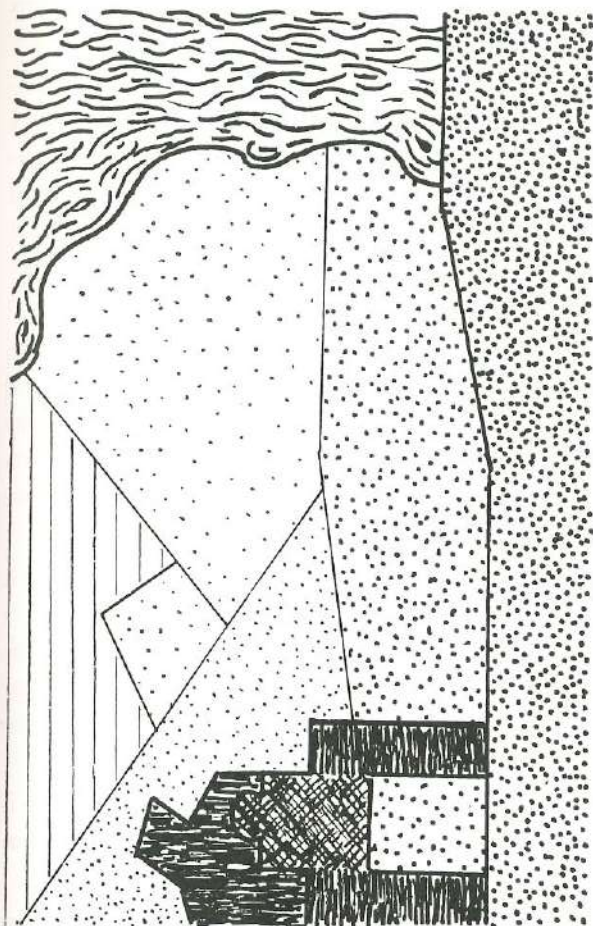
8. Nahiz urandiko arrantzan, nahiz itsasbazterreko arrantzan itsasoko bizikeraren bilabidea zein da? Era bateko eta besteko marinelek erabilitako itsasontziak elkarrengandik zertan bereizten dira?
9. Arrantzaleek heuren bizikerako elkarterik edo kofradirik antolatzen al dute eta bazkunde hoik zein arauditan oinarriturik daude? Arrantzale moetak eta beren irabazbidearen baldintzak.
10. Arrantzaren ekarriak zer helbide: berehalako salketa, zuzenekoa, bitartekoen bidez, kontserbatarako, eta abar...
11. Metereologi herrikoia arrantzaleen artean. Arriskueta baliakizunak: Jainkoa, sainduak; saildutegi batzuei agintzak eta promesak; erlijiozko gauzak eta kutunak.

5. Nekazal hustirakuntza edo esplotakuntza

Nekazari hustirakuntzaz edo esplotakuntzaz ari garenean, gizon batek hemen bezala munduko beste lekutan gehitzen duen langintza modu batetaz gogoratzen gara. Bizikera hau, bestatzuren antzera, herriko beste bizikeren elementuei lokarriturik dabil, baita lanabes eta antzo edo teknikari ere, eta lurrari nahiz botanikari buruzko jakintzei, nekazariaren asmobiziei, beraren bizitzako eraenei, eta gizonaz dauken burutapenari. Aztertzen ditugun egiteetan eragingarri edo faktore hauk agertzen dihoazen neurrian azpimarkatzen ahalegindu behar da.

Gure ikerketa, nekazaritzari dagokionez, ondoan aipatzen ditugun galderei begira eta ikertzailerari berari bere saiaketak irakasten dizkion beste batzuei so eginez egokitu behar da.

1. Nekazal hustirakuntza edo esplotazioa bizibide nagusitzat dauken etxearen edo etheen eta familiaren edo taldeen izenak.
2. Nekazal etxeak: logela, ukuilua, aletegia, lastategiak, simaurtegiak, belarrobiak edo siloak, larrainak, eta abar.
3. Bere tokia, lurra, klima, soroak eta herri landak kontuan harturik.
4. Osagarritzko bazterretxeak: etxaldeak, saletxeak txabolak eta beste aterbeak, labeak, garajeak, eta abar.
5. Hustiratutako lurak: landutako zatiak, belardiak, basoak eta landugabeko lurak beren izen eta guzti; beren egoitza hustirakuntzako erdialdeari, bideari begira; lurzati hoién neurriak, beren arresiak eta arbatazko eta sasizko hesiak eta beste barruti modu batzu.
6. Lurren loditasuna, berauen gaitasuna —buztintsuak, haretsuak, harritsuak— haitzurraz inarrosteko errextasunak, goldeaz, traktoreaz eta abarraz.
7. Baratzek: beren kokatasuna etxearekiko, beren neurriak.
8. Lur zaitei, beren lurgintzak, barrutiak eta

Lurruna

«Nekazal Hustirakuntza Edo Esplotakuntza»

kokatasuna kontuan edukirik, nola deitzen zaie?

9. Landetan, etxaldeetan, baratzeetan eta lorategietan zer ereiten da? Lihoa edo linua egiten al da? Larradietan zeintzu belar hazten eta erabiltzen dira? Hauetan zeintzu lan egiten da? Ongarritu, ebaki eta bildu? Ziloetan sartu edo, lehortuz gero, belartegietan sartu, edo zuatzetan pillatu?
10. Soroetan edo landetan zer egiten da lurra gertutzeko aziak egoki ereinda eta hauek uzta ona eman dezaten. Nola inoiz landu gabeko lurra labakitzen da edo lurberritzen? Zein tresna edo lanabesekin? Bertan zer ereiten da?
11. Zeintzu egoskari edo eta barazki lantzen dira? Zeintzu ale moeta? Beste zeintzu lur-gintza ezagutzen dira? Baratzean zer ereiten eta zer landatzen da? Landare bakoitzaren izena. Nola egiten dira ereiketa eta landaketa? Jorra: nola eta noiz?
12. Ongarri txuriak edo meaongarriak eta simaurrak. Landak noiz ongarritzen dira? Karobiak edo arraukazuloak eta jarduera.
12. (bis) Lurlandu biraketa. Zeintzu aldietan

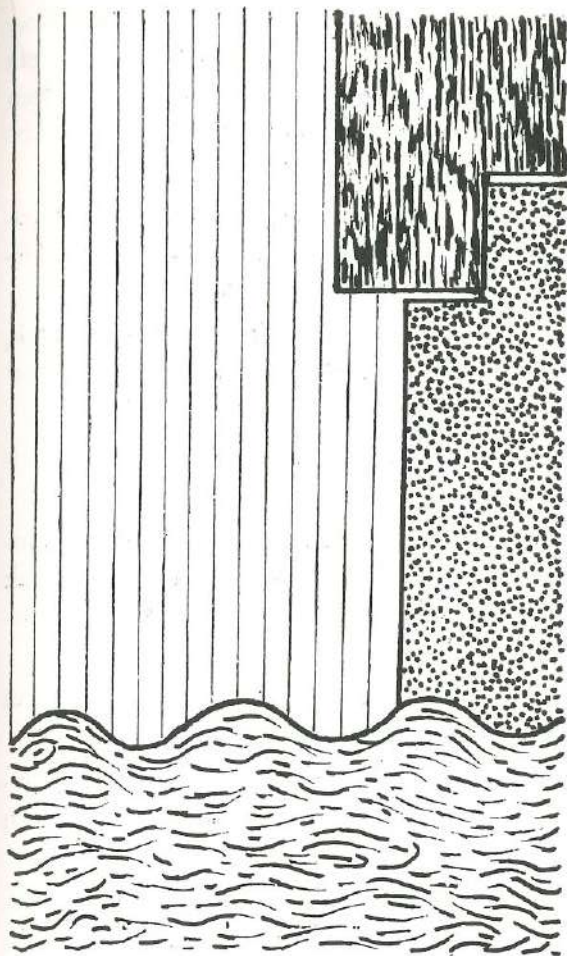
eta zeintzu errezkadatan? Nekazal lanen egutegia.

13. Zuhaitz aledunak. Beren zainketa. Zeintzu txertatzen dira eta nola? Sagardoa nola eta noiz egiten da? Eta olioak?
14. Uzta edo alebilketa, sorobelar eta zuhaitz-alebilketa. Lan hauek beren izen eta guzti adieraz itzazu. Sortak, eta lastategiak.
15. Mahatsondoa eta beraren moetak. Mahastiak zeintzu laguntza behar ditu? Hauetan nortzuek parte hartzen dute? Mahasbiltetaren lanak. Dolarea nolakoa da? Bertan nortzuek eta nola lanegiten dute? Zeintzu ardo moeta ateratzen dira? Lan hauen izenak.
16. Landak eguraldi txarretatik, mamuetatik, eta txorietatik gordetzeko egikerarik bai al da? Txorimaloak nolakoak dira? Beren eiteak eta izenak.
17. Nekazal tresneria. Nekazal lanetan erabiltzen diren lanabesak. Beraren izenak. Laiak, goldea, area, sega, igitaia, inauskaia, eskua-rea, sardea, haitzurra, haizkora, matxardeak eta beste lanaabesak adieraz itzazu, moeta ezberdinak izendatuz eta beren erabilketen

erak agertuz. Erabiltzeko eta zorrozteko era. Lanabes hauen ordeztu oraingo tresneria eta makinak erabiltzeak aipa itzazu. Lanbide hauetan erabiltzen dituzten neurketak.

18. Eultzia, beraren eiteak, gaiak eta erabilketa. Gaur nola eultzitzen da? Artoaren, babearen, baberrunaren eta ilarraren aletzea nola egiten da?
19. Gurdi moetak eta beren erabilketa. Beren zatiak erakus itzazu. Kurtetxea, hagak eta kartesiaren beste eiteak.
20. Lerak eta beren erabilketak. Beren eiteak. Lerak, angailak, otzarak, saskiak, almadiak eta potxingoak adiera itzazu, beren gaiak izendatuz eta beren erabilketak agertuz izen eta guzti.
21. Nekazaritzan erabilitako indar moetak. Nekazal hustirakuntza batetatik (nekazari etxea) egoki bizi diren lagunak: beraren eginkizunak etxean eta landetan. Auzo elkarguntza ematen deneko lagunaldea. Giza indarraren jarduketan lanean: eskuez, haitzurraz, sardeaz, eskuareaz, saskiez, segez, igitaiez, laiez, eta abarrez. Zeregin hauetan erabiltzen dituzten jantziak.

«Eskulangintza Eta Irabazkide Batzu»

22. Abere indarra: idiak, zaldiak, astoak. Noiz eta nola dira erabiliak? Garraioetarako eta goldea, gurdia eta lera eramateko erabiltzen diren abereak. Zelak eta beren moetak. Uztarria eta beraren eiteak eta apainketak.
23. Indar berezkoak: traktorak, makinak, segagailuak, uztabilgailuak; errota iringilea. Nekazaritzaren mekanikapena.
24. Kanpoko lagunkizunak: hauzoko errota, elkarteko makinak edo gailuak, herrurakak.
25. Tresneri, hazi, landare, meaongarri, eroslekuak. Lanabes konponketa lekuak.
26. Ekoizpenen salmenta. Merkatuak eta azokak. Harategia. Saltzaileak eta eskulangileak etxetara beren salkariak eta lanak eramatea.
27. Ibilbideak, hauzoko bideak, bidexkak eta pistak. Elkarteko harremanen tokialdea.
28. Iharduera osagarriak: lanabesentzako egurrezko gaien, saskien, harien eta abarren egintza.
29. Merkatal teknikak: ekoizpenen gertuketa, itunak egiteko ohizko arauak, eztabaidak,

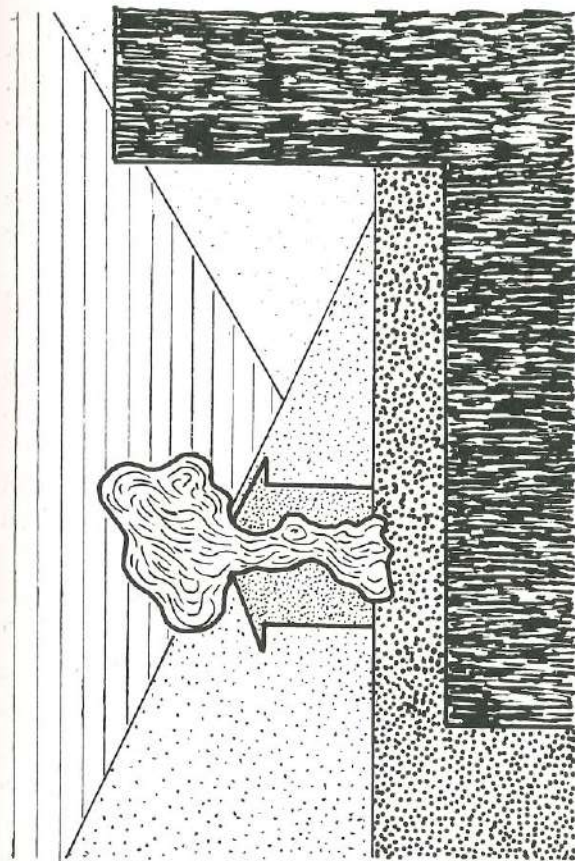
- ordainketen baldintzak, itunak amaitzeko erabiltzen diren hitzak eta keinuak.
30. Jabego araudia. Herriko ondasuna: larreak, basoak (pagadiak, hariztiak, eta abar). Jabego moeta honen neurriak eta onura baldintzak hauzotarrentzat. Goiko mendietako herriko larreak eta beren onura araudia: Herrien arteko elkarteak herrilurrak hustiatzeko (fazeriak).
31. Taldeko jabegoa (labeena, errotena, nekazalgailuena, abereena).
32. Etxe edo familia baten ondasunak: logela, ukuilua, baratzea, lanlurrak,
33. Heuren kontura lurraldeak hustiratzen dituzten jabeek. Herrian zenbat holako dau-de? Maiztarren bidez ustiratzen dituzten jabeek. Zeintzu baldintzetan lanegiten dute maizterrek? Maizterrordaina gauzeekin ala diruarekin ordaintzen da? Urteko zein alditan?
34. Jabego moten nahasketa: herriaren lurrak, larreak eta urak; eta bakarkako jabegoaren arbolak; bakarkako jabegoaren lur landuak, era tarteka, hots, uztabilketa eta ereinketa bitartean joanetorri librerako eta abere onurarako emandakoak.

35. Lurgintza eta nekazal lanakin lotuta dauden esakerak, sinismenak eta erlijiozko zeremoniak. Lurraldeen, uzten, aleen eta abarren bedeinkapena. Uzta onak lortzeko aztikerizko egintzak. (Sanjoanetako suak).

6. Eskulangintza eta irabazbide batzu

1. Herrian eskulangilerik bai al dago?
2. Gurteria. Zeintzu gurdi egiten dira? Zein gaiatz? Zeintzu tresnez?
3. Eltzegintza. Lehengaia nondik lortzen da? Zeramikazko gauzak egiteko zein egikera erabiltzen da? Ekoizpenak non ipintzen dira?
4. Errementeria. Bertan zeintzu gauza egiten eta konpontzen dira? Lan hauetan zeintzu jarduera eta tresna erabiltzen dira?
5. Uztargileren bat bai al dago? Zein gaiatz eta zeintzu tresnez lanegiten du?
6. Espartingintza. Espartindegia, gaiak eta tresneria adieraz itzazu.
7. Saskigintza. Zeintzu saski moeta egiten dira? Zein gaiatz? Hau nola eskuratzen da? Saskigileek zeintzu tresnez lanegiten dute?

8. Eskumakilarik, goilarerik, kaikurik, azpilik eta egurrezko platerik egiten al da? Edo adarrezko edalontzirik? Nola egiten dute?
9. Zintzarrigilerik bai al dago? Zintzarriak nola egiten ditu? Herrian erabiltzen dituzten zintzarri moetak adieraz itzazu.
10. Harrian lanegiten duen harginik bai al dago? Hilobiko harriak, hilarriak, eta abar.
11. Zahatogilerik bai al dago? Lehengaia nola eskuratzen eta lantzen du? Zahato moeta bakoitza nola egiten du?
12. Ehulerik bai al dago? Irulerik bai al dago?
13. Beste eskulangintza moetarik bai al dago? Beren lanaketa ekoizpenak ikasten ardura zaitez; zehaztasunaz adieraz itzazu eta lanen eta gauzen izenak idatz itzazu.
14. Bizibidez eiztari denik bai al dago? Zer ehizatzen dute? Zeintzu jardueraz eta harnez edo iskiluez? Piztien hatzematea eta lortzeko erabiltzen dituzten bideak —harripagailuak, pozoina, tranpak—.
15. Otsazuloetarik bai al dago? Nolakoak dira eta haietan ehiztariak nola jarduten dira?
16. Herrian harginik bai al dago? Normalki zeintzu lanetan eta eraiketetan aritzen dira?

derituen

«Lurraldeko Taldea»

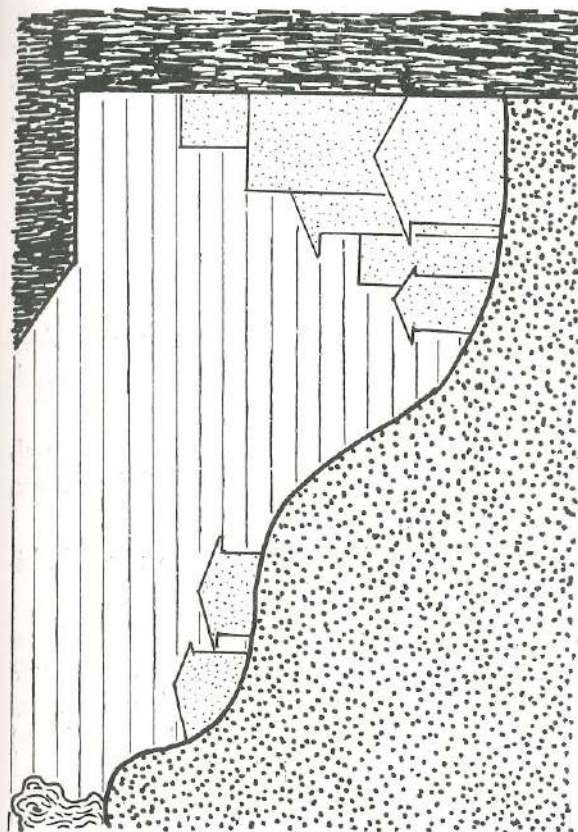
17. Igeltzaririk bai al dago? Zeintzu lan egiten ditu? Zeintzu tresna erabiltzen ditu?
18. Basoetan lanegiten duten egurginik eta ikazkinik bai al dago? Zeintzu lan egiten dituzte? Zeintzu tresnez? Zeintzu urtegaraietan?
19. Herrian zurginik bai al dago? Zeintzu gauza egiten ditu? Zer eraikitzen du? Haltzaririk egiten al du? Nola apaintzen du?
20. Iturginik, eletrikaririk eta basazainik bai al dago?
21. Zeintzu denda daude? Etxetaraino salgaiak eramaten dituzten txerpolaririk eta merkataririk bai al dago?
22. Maistrarik eta maisurik bai al dago? Zenbat eskola daude? Beroietan zein irakas-kuntza egiten da?
23. Herrian sasisendagilerik bai al dago? Sengadintzan zeintzu jarduera erabiltzen ditu?
24. Txinelek edo alguazilek, basazainek eta gauzainek, baldin badaude, dituzten eginkizunak idatz itzazu.
25. Langile moeten elkargoak ba al daude? Beraien jarduera zein da?
26. Lanbide batzuen jairik bai al dago? Nola dira ospatuak?

7. Lurraldeko taldea

Pertsona fisikazko inguru batetan bizi da eta, honek eskeintzen dizkion aukerabide batzuei erantzunaz, lurralde berezietan mugatutako taldeak osatzen ditu. Gure herrian ere hauxe bera gertatzen da. Horregatik gure galdeketak, asmo honi egokituz, bete behar ditugu, ondoren idazten ditugun galdeei erantzunaz, zeinek ikerleari lagunduko diote gogoratzen zer gai moeta bilatu eta bere fitxategian gorde behar duen.

1. Berezko ikuspegia. Pertsonari eskeintzen dizkion erraztasunak, eta berauetaz (uraz, lurraz, meatzez, haitzez, larrez eta abarrez) harek zer irabazten duen.
2. Inguruaren eraldaketak pertsonaren eraginarekin eta beraren ondorioak: aukerabide berriak eta egintza berriak; basoko aldetak, lurgintzak.

3. Herriko ikuspegi eta giro ezberdinak ekoizpenei, onurari, ibilketari eta garraioari begira.
4. Ura (iturriak, errekek, ur jauzketak, hosiak) eta beraren erabilketa nekazaritzan eta lantegietan.
5. Giroaren ikusguneak bizilekuari, bideari eta osasunari begira.
6. Eurieta, eguzkiegunen urteko batezbestekoa. Uren eta lurraldeko bizikeren aldaketei dagokien egutegia.
7. Lurrak eta giroak zerikusi dute etxe, hauzo eta herriaren kokagunearekin.
8. Zorua eta zorupea. Lurmailen egikerak. Landaretza eta abeldia, eskualdeen arabera. Itsasmailak, itsaszokoak edo kalak eta abar.
9. Lur zatiketak, sail langarrietan eta onuragarrietan banatuz, zoruak eskeintzen dituen erreztasunekin eta pertsonak hori hustiatzeko dauzkan neurriekin zerikusirik bai al du (lur landuak, larreak, basoak, eta abar)? Mende honen haseratik egon diren aldaketak.
10. Bide sarea eta bide moetak, eta ibilketen

Leizor

«Hauzunea Eta Herria»

edo joanetorrien erak. Azken urteotan, beren iraunketa eta aldaketa.

11. Lurreko, hibaletako, itsasoko eta aidetako garraioak. Zubiak. Garraiogailuak (Orgatxoak, kamioiak, autoak, trenak, hari teleferikoak).
12. Zenbat jenderentzat eta merkagaietzat garraioak. Garraio jakinen orduak. Jostaldi lekuak. Merkatuak edo azokak.

Hauzunea eta herria

13. Euskaraz hauzuneak zein beste izen dauka? Eta «hauzotarra»-k? Hauzunea nortzuek osatzen dute?
14. Hauzoa edo hauzunea elkargotzat zeintzu alditan hartzen da? Hauzotarrek bilerak non eta noiz daukate?
15. Etxe bakoitzak hauzotarrekiko zer eskubide eta eginbehar dauka?
16. Hauzotarrek, zenbait garaitan, elkarri laguntzea behartuak daudela uste al dute? Garai hauek zeintzu dira? Lehen hauzotarrak (etxetik hurbilen bizi denak, alegia) eginkizun bereziak al dauka?
17. Hauzotarrek elkarrentzat zeintzu lan egiten dituzte? Hauzoak, hauzo bezala, bere ondasunik bai al dauka?

18. Hauzoko etxeak bata bestearen aldamean ala bata bestearengandik aldenduak daude? Eta bata bestearengandik aldenduak daudenean, tarte horri nola deitzen zaio?

19. Herriko mugak zeintzu dira? Beraren ize-na eta ezizena.

20. Beraren egitekoak zeintzu dira?

21. Herriak herri ondasunik (lurrak, errota, etxeak) bai al dauka? Hauzotarrak haie-taz zeintzu baldintzez baliatzen dira?

22. Herriko zainketa et ahartuemanen eraginta eta hortarako langileak .

23. Langileria eta beraren lanbidemoetak. Morroiak eta neskameak: baldintzak. Herlagundiaren egitura: zenbat diren kuntzearen, adinaren, ezkongabeen eta familia bakoitzeko alabasemeen arabera. Lansariak eta beren irispidea... orain eta mende honen aurreko hamarrekotan.

24. Langileria eusten dioten senidearteak, lan-kidegoak eta lanbideraileak.

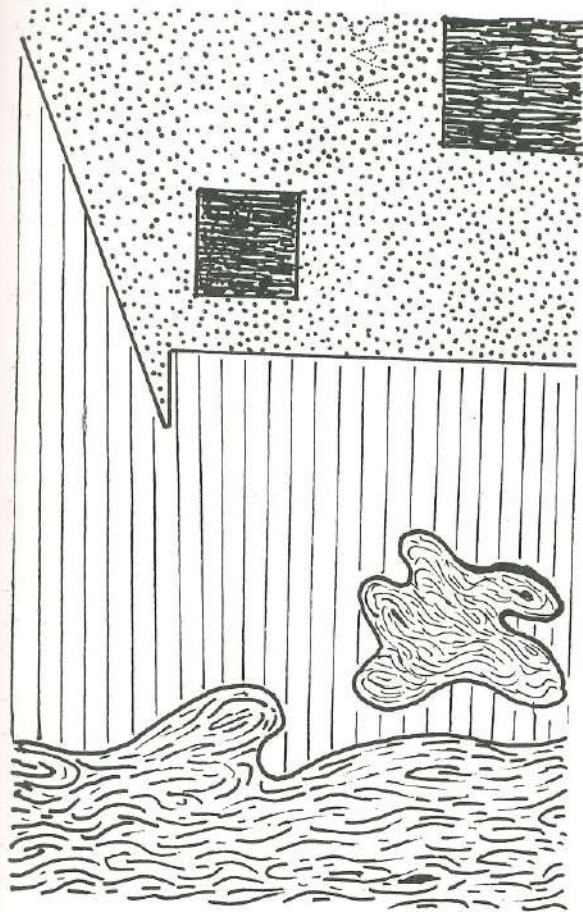
25. Herlagundiaren igiketa: egunoroko leku-aldaketak (lantegietara, ikastoletara edo merkatuetara), asterokoak edo noizik behi-

nikakoak (oporretara, jolastaldietara edo lan berezietara) orain eta mende haseran.

26. Erabateko edo aldibateko kanporaldaketak edo herbesteratzeak, baserrien husketa edo baserriuzteak (zergatik? nora? nola?)
27. Langile eta turisten barneraketa edo inmigraketa (nondik?).
28. Zenbait antolaketa: ikastola, eliza, sendagile kontsultategia, botikadenda, lantegiak, ostatuak, tabernak, kafetegiak, herrikoetxea edo udaletxea, trengeltokia, autobusgeltokia, hosinak, uraskak eta hilerria.

Herri legetza eta herraudiak

29. Erosketaren bat, salketaren bat edo tratuezeztatzeren bat gertatzen denean, ohitura eta arau berezirik bai al dago (bederatzi-garrena arte ikusteko; zerbait erabili arte)?
30. Dirutan zeintzu merkagai zaintzen dira eta eguneroko gauzen ordainetan, zeintzu?
31. Salerosketak edo ordainketak egiteko leku berezirik bai al dago?
32. Tratu aitortzaile edo lekukotzat bizigabeko gauzarik, adibidez harkaitz batzu, zuhaitzak edo beste zerbait, hartzen al da?
33. Maizterkuntzaituna: zenbat denborarako?

«Ikastola»

- zeintzu baldintzez?; itunbukaera eta maizterra botatzea zein garaitan egin behar da?
34. Badaezbadazko itunak: jokuak eta demak.
 35. Ezkongabeko amei eta bere umeei buruz herriko jokaera zein da?
 36. Gaiztotzat jotzen diren jokabide batzuen aurrean herriko lagunek zer gogaldi hartzen dute? Zeintzu dira jokabide horiek?
 37. Mugarri birlandatzailearen aurrean herriko epaia zein da?
 38. Lurra nola dago banatuta? Lur zati landuen eiteak.
 39. Nekazal lurren eta basoen araudia zein da? Landen zaintzailerik bai al dago? Hauzotarren abereak zaintzeko abelzainik bai al dago?
 40. Herlurrik bai al dago? Zertarako erabiltzen dira? Herlurren neurria eta bakarkakoen zenbaterano da?
 41. Herbasoko zuhaitzen lurreraketa eta erabiltzea zeintzu arauen pean dago? Landa-ren aldaketa egin ahal lezake batek, haiek eta haien ondorioak beretzat izatekotan?
 42. Zeintzu herlanetara herriak behartzen dituzte herritarrak? Zeintzu zerga ordainarazten die?

43. Aberejabeek herriaren larreak eta basoak zeintzu baldintzez erabil ditzakete? Eta bakarkakoenak?
44. Bakar jabeei herlurrak lurberritzen uzten al zaie? Zeintzu baldintzez?
45. Hauzotarrek herriaren egurra, garoa, ezkurra eta orbela erabiltzen al dituzte? Zeintzu beharretarako? Zenbat? Zeintzu baldintzez?
46. Herria baino handiagoko elkargoak, adibidez haranak edo balladak, «uniones»-ak, faze-riak eta partzoneriak nola funtzionatzen dute? Eta elizelkargoak edo eliztarreriak (parrokiak)?
47. Elkartea hauen bilerak non eta noiz izaten dira?
48. Bakarjabearen lorretan diren bideak edo zeinek ustiatzea gertatzen al da? Bere zabalera zenbateranokoa izan oi da? Abereak ere ibiltzen al dira horrelako bideetan?
49. Barrutiko sarrera (*esate, langa, mailak, urtxulu*). Nolakoa da?
50. *Reyedra* izeneko menpetasunak edo etxe baten edo zuhaitzen itzalik besteren lurrerano iritxi ez dadin utzi behar den tartear zenbateranoko zabalera behar du izan?

51. *Antuzano* menpetasuna: etxeurreko lur zati edo ataria eta etxeingurua (lau beso zabalera) bereak zituen etxea eta toki horietan ez ziren sartzen ahal, ez eta herragintarien izenean zetozenak ere, etxejabeak baimenik ematen ez bazien. Hortik etxearen ukiezina zetorren foruzko legearen arabera. Eskubide honen aztarnik gaur egun bai al dago?
52. Arrantzale senitaldeak edo kofradiak, beren helburuak eta eginkizunak. Abere eta suaren edo aseguru elkarteak.
53. Uren menpetasuna edo urzorra. Bakoitzaren nahaiaren arabera beren bidea alda al daite?
54. Bi jabetza arteko muga nola markatzen da? Mugarriak, lubeteak, lubaiak edo erretenak, hesiak, eta abar.
55. Inorena ez den gauza batezaz, erletegi batezaz, eta abarri jabetzeko batek zein ezauzarrezaz jarri behar dio?
56. Azokak non eta noiz egiten dira?
57. Landetan, mahastietan, zuhaitzetan, ehuntan, fruituetan, aleetan, ardoan, sagardoan eta abarretan ohizko neurriak eta pisuak zeintzu dira?

8. Kulturkuntza

1. Hurrei kontu egiteaz, hurrekin jolasteaz, haurrak elikatzeaz, oinez eta hiketan irakasteaz bereziki etxeko nortzuk arduratzen dira?
2. Hizkuntza ikasketa nola eta zeintzu hitzekin hasten da?
3. Haurrengan gauza eta egite batzuei buruzko gaitzespen sentimenduak itsasazteko zeintzu jokabide —hitzak edo keinuak— erabiltzen dira?
4. Haurrengan beren gurasoenganako, senideenganako eta beste haurrenganako maitasuneko eta xerazko joerei nola ematen zaie hasera? Hurrei nola hitzegiten zaie (*zuka, toka, noka*)?
5. Beren jiteak ez nagusitzeko zeintzu ikasbide

—edo aholkuak edo aurreritziak— sarre-
ratzen zaizkie?

6. Irakurtzen eta idazten etxean irakasten al zaizkie?
7. Familian zeintzu erlijiozko eta gizabidezko jakite ematen zaie? Erlijiozko zeintzu egin-
tzetara ohiarazten dituzte? Beren etxeetan
zeintzu erlijiozko edo bestelako irudiak
ikusten dituzte?
8. Etxean gehienbat zeintzu erlijiozko edo per-
sonabidezko egintza eta ohitura ikusten
dituzte?
9. Gurasoen etxean zeintzu lanetan hasten
dira?
10. Beren jokabidearengatik zeintzu zigor har-
tzen dituzte?

Ikastola

11. Herrian zeintzu ikastola daude? edo herriko
edo hauzoko haurrak zeintzu ikastoletara
joaten dira? Ikastoladineko laguntalde-
ren kopurua zein da?
12. Haurrak zenbat urterekin hasten dira ikas-
tolan?
13. Ikastolan zeintzu irakaskintza ematen dira?

Ikastaldiek zenbat irauten dute? Haurrek
ikastola zenbat urterekin uzten dute?

14. Mutilek eta neskek ikaskintza berbera har-
tzen al dute, edo eta kuntze bakoitzari, he-
rrialdeko lan banaketaren arabera, ikas-
gaiak irakasten al zaizkio?
15. Herriko ikastoletako maistrak eta maisuak
nongoak dira?
16. Haurrei zein hizkuntzatan irakasten diete?
17. Irakaskintzaren eramaile bezala haurren
gurasoen hizkuntza erabiltzen al dute?
18. Beraren irakaskintzek eta jokabideek hau-
rrari zeintzu erlijiozko eta moralezko orien-
tabide sortarazten edo sortarazi diezazkio-
kete?
19. Haurren jokabideak nola zigortzen dituzte?

Erljioa, Elizkizuna

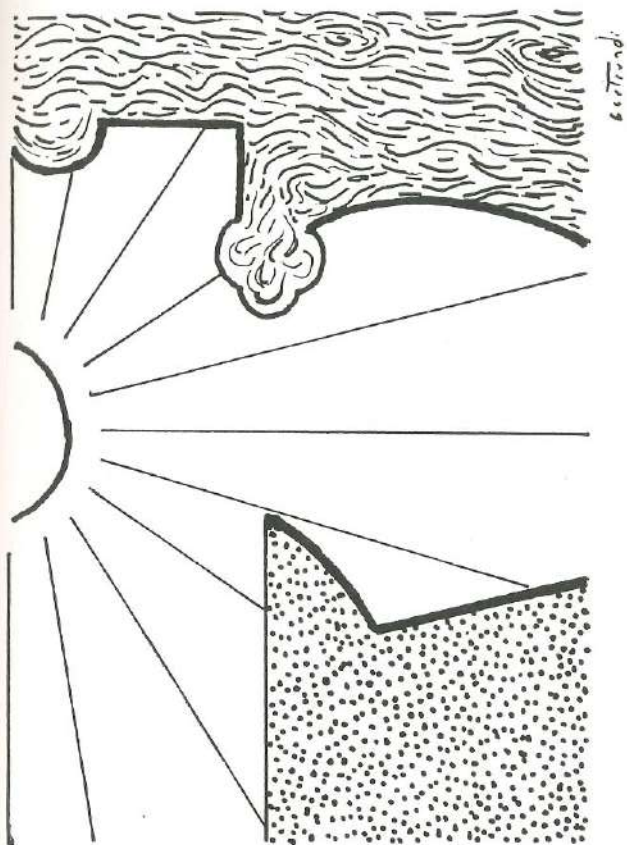
20. Herrian zeintzu eliza, saindutegi, baseliza
edo erreljioaren ageriko oroigailu daude?
Beroietan zeintzu elizkizun eta erromeri os-
patzen dira? Oparirik eramaten al da? Oroi-
garri bezala zer ekartzen da heuretatik?
Herrian zein erlijiozko toponimiak irauten
du?

21. Haurrak elizkizunetara joaten noiz hasten dira?
22. Elizan haurrentzat egoki den zein irakas-kuntza ematen da?
23. Kristauikasbidea irakastean, elizitzaldietan bereki, haurren eta eliztarren gurasoen hiz-kuntza erabiltzen al da?
24. Gazteek, ikastola sasotik urtendakoan, elizarekin eta beraren ordezkariekin harremanik gordetzen al dute?
25. Arduradunak sermoietan Kristoren irakas-kintzak, «betierako egiak» edo erlijioak pertsonaren oinarrizko galdeei buruz —sorreraz, helmugaz eta pertsonaren geroaldiaz— ematen dituen erantzuerak entzuleei erakusten al dizkie? Eta moralari buruzko gaiak —legeak—?
26. Lehengokoa delako eta inguruak hortara behartzen dituztelako ala beren ikaskuntzen indarrez daude eliztarrak loturik erlijioari eta kristau pertsonabideari? Beste erlijioen batetan ari derenek —protestanteek, budistek, marxistek, eta abar— zeintzu zio daukate beren jarrera hautatzeko? Edo eta erlijiorik ez dutela diotenek?
27. Ingurugiroan dituzten jarrerak, irakurketek,

- jolasketek, ikuskariak, ahoz ahoz erabiltzen diren lelokeriek, deportelekuek, taberneak, lantegiek, beste herrikin harremanek (erromeriek, azokek, dantzalekuek, zinemek, jokuek, txangoek), soldadueskak, jende ezezagunek eta herbestetik datozenek, eta abarrek erlijio eta pertsonabide mailako zeintzu eragin ematen diote bati?
28. Erlijioen bat dutenak eta erlijiorik ez dutenak zeintzu bizibide edo lanbidetan dira ugarien?
 29. Lehendikako erlijioa zein herrialdeetan —hauzoetan edo herrietan— hobetoen gordetzen da?
 30. Herrian zenbat lagun dira:
 - a) Kristau *aldenduak*, Elizarekin harremanik ez daukatenak.
 - b) Amoremaleak, bere bizitzako aldi jakinetan bakarrik —jaiotzan, lehenjau-nartzean, ezkontzan eta heriotzean— Elizarekin zerikusi dutenak.
 - c) *Adizkako elizkoiak*, bazkoetakoa egina z gainera, jai handietan elizara etortzen direnak: Bazkoetan, Igokundean, Saindu Guztien Egunean, Gabonetan.
 - d) *Elizkoi arauzkoak*, agindutako egun

- guztietan meza saindua entzuten dutenak eta Bazkoetan jaunartzen dutenak.
- e) *Elizkoiak*, elizara maiz joaten direnak, jaunartzen dutenak eta elkarte elizkoietan parte hartzen dutenak.
- f) Sinismena eta pertsonalege araudia edo Kristoren jokabidea beren bizieran adierazten dutenak.

31. Errogatibak edo beste elizkizunak bapateko ekinbide herrikoiaz eskatzea maiz gertatzen al da elizbarrutietan?
32. Etxeetan egunoroko bizitzan eta arriskuren baten beldurra dagoenean zeintzu erlijiozko ekintza erabiltzen dira?
33. Sanduei promesik egiten al zaie? Batipat nortzuei? Zergatik?
34. Herriko elizan ohitura edo egikinzun berezirik ezagutzen al da?
35. Etxetik elizaraino dihoan bide berezirik bai al dago?
36. Elizbarrutiko elizan etxe bakoitzak beraren-tzat toki izendaturen bat bai al dauka?
37. Kulturaren edo hezikeraren ikusguneetan erlijiozko sinismenek, gerokoaren edo etorkizunaren ikuspenek (heriotze, geroko bizitza) eta nahikundeek eta itxaropenek zein

«Erliljoa, Elizkizuna»

neurritan dute zerikusia? Guzti honek erlijioan edo erlijiozko azturetan nolako ondorena dauka?

38. Erlijio ezberdinetako jarraileen artean mukeraldi edo borrokarik sortzen al da?

Jaiak

39. Herriko jai nagusienak zeintzu dira? Nola ospatzen dira? Nork antolatzen ditu? Zeintzu ekintza egiten dira? *Bertsolariek* parte hartzen al dute?
40. Egun jakin batzutan elkarrekin sualdiak egiteko ohiturarik bai al dago? Nola deitzen zaie? Ohitura hori noiztik dator? Eginkizun guztiak idaz itzazu zehatz zehatz.
41. Aldi horietan handiputziren bat erretzen al da? Noren irudi da?
42. Sualdietan erdi erreta gelditu diren ilindiak helburu bereziren batetarako erabiltzen al dira?
43. Zuzi eta kriseluekin ibiliz gaueko laguntalderik edo gorteketarik antolatzen al da?
44. Aldi hauetan abestirik kantatzen al da?
45. Jaialdi batzutan laguntalde edo gorteketa zaratatsurik ibiltzen al da? Zertarako? Arra-

botsak zeintzu tresnez ateratzen dira? Jaialdi hauetan parte hartzen dutenak nola janzten dira?

46. Egun batzutan taldeak antolatzen al dira dirueskerako? Beroietan nortzuek parte hartzen dute? Zer eskatzen dute eta zer abesten? Nola janzten dira? Antzerkideren bat irudikatzen duen jantzimaistraren bat eramaten al dute?
47. Jakinezko eliza batzutan lehendikako dantzetarik egiten al da? Nolakoak dira? Dantzariak nola janzten dira? Zeintzu musika edo abesti egiten dira?
48. Jakinezko mendi tontor batzutan, iturritan edo haitzulotan erromeririk ospatzen al da? Deskriba itzazu.
49. Erlijiozko xedea duten egintza batzutarako zilegi al da urtean egun edo jai berezitan zuhaitzak harrapatzea eta lurreratzea beren jabearen baimenik gabe eta jabeak kalteordainerako eskubiderik ez duela?
50. Etorkizuna iragartzen den egunik bai al dago? Eta bai al dira urtean egunak beren eguraldiaren bidez heldu den urteko hil baikoitzean nagusituko den eguraldia jakinarazten duenik?

51. Martin Sainduaren jaiak, saindu horri buruz dabilten esaerak eta ipuinak erakus itzazu. Egin ezazu berdin berdin Nikola Sainduaren jaiekin, Luzi Sainduarenekin, Gabonetakoekin, Urtezaharretakoekin, Erregenetakoeekin, Andoni Sainduarenekin, Kandelarietakoeekin eta pertsona eta abereak bedainkatzeko oikundearekin, Otsabilko edo Ostegungizen delakoekin, Ihauterietakoekin, Blas Sainduarenekin eta Agata Sainduarenekin, sualdiak, abestiak, dirueskeak, janaldiak eta berauetaz dauden ipuinak aipatuaz eta idatziaz eta mende honen haseratik gaurdaino egon diren aldaketak agertuz.
52. Garizumako ohiturak, Erramuigandeko, Aste Sainduko eta udaberriko jaiak: Bazkoa, Markos Saindua, Maiatzaren bata, Gurutz Saindua (udako konjuroak edo elizaroak, kanpai joaldiak), Igokundea, eta abar aipatuaz, beren esanahia, beren erlijiozko ikusguneak, horiei buruzko beste egintzak eta berdin hauek eta haiek haseratik zuten adieraren aurkako egintzak ere.
53. Baita ere udako eta udazkeneko jaien berri eman ezazu, hala nola Hirutasunekoena, Sanjoanetakoena (bainu eta ihurzketez, lo-

rez eta belarrez, lizar eta elorri adarrez, sutzarrez, jauzketez eta inguraketez eta lur landuetara sua eramateaz eta abarrez), Kepa Sainduarenena, Lorenzo Sainduarenena, Mikel Sainduarenena, Saindu Guztienena, Hildakoen Egunarenena (eskaintzak, janaldiak, hilobi ikustaldiak, arimek buruzko sinesmenak, eta abar).

54. Agintari, agintezko batzarre eta elkargoen jairik bai al dago? Zeintzu alditan?
55. Agintariak eta beste lagunak urteoro herriko mugetarik zeharribiltzeko ohiturarik bai al dago? Berorietan nortzuek parte hartzen dute eta aldi horietan zeintzu egintza ospatzen dituzte?

Antze edo arteak

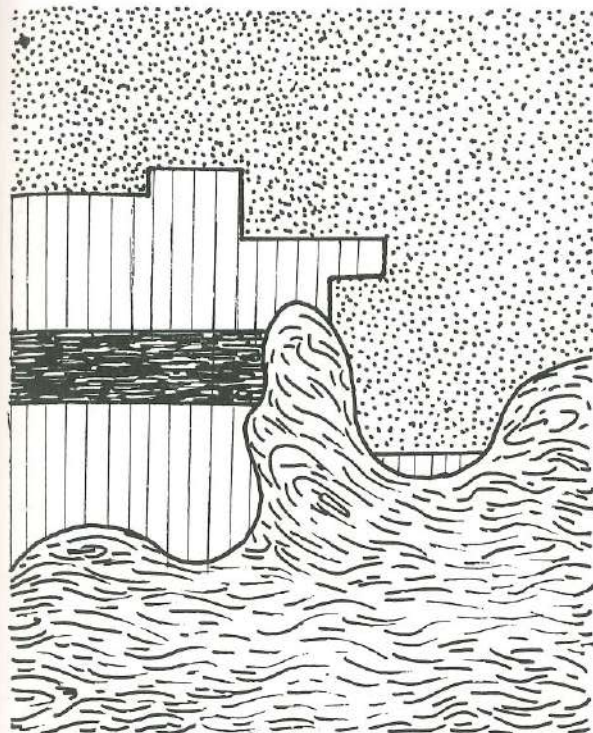
56. Apaindutako zeintzu gauza egiten dira herrian? Berorietan zeintzu apaingarri dira ohizkoak edo erabiliak?
57. Uztarriak, adarrezko edalontziak, makilak, *argizaiola*, *hilharria* edo hilobia, *kutxa*, hautsontzi aurrekoa edo hautsen gordailua, sute-giko atzealdea, leiho eta ategainetako idazki eta irudiak.

58. Zeintzu eredutan argitzen da antzelari herrikoia bere margoketan, zulakaritzan eta zurgintzan?
59. Ehunduran ohizko ereduak nolakoak dira eta zer izen daukate?
60. Artzainek zeintzu gauza apaintzen edo dotoretzen dituzte edergarriz. Lan hauetarako zeintzu tresna erabiltzen dituzte?
61. *Bertsolari* jardunaldirik, antzerkiemanaldi eta lehenaldietako pastoralik antolatzen al dira? Nolakoak dira? Abesti herrikoiak bil.

Sail honetako galderek aipatzen dituzten gauzen eta egintzen izenak obarrar itzazu.

Sineskeriak

62. Haitzuloetan edo harpeetan, basoetan (*Basajaun*), etxeko ganbaran, teilatuan, sukaldean izkututzen diren ireluezaz eta sorginezaz sinisterik ba al da? Nola eta noiz ematen dira ezagutzera?
63. Nola agertzen dira? Noiz? Nola hitzegin behar zaie? Zeintzu izen daukate? Haitzuloetan eta lurrazpian altxorrak gordetzen dituzten sorginezaz edo ireluezaz hitzegiten al da?

«Antze Edo Arteak»

64. Haurrak zeintzu izaki nazkagarrien agerpe-
nez beldurtzen dituzte?
65. Erraldoien eta ipotxen ipuinak esaten al
dira? Zeinen itxura edo antzirudi dute? Zer
egiten dute?
66. Pertsona batzuei laguntzen dieten irelu
etxetiarrezaz berbegiten al da? Bat nola ho-
riezaz jabetzen da? Nolakoak dira?
67. Pertsonak atsekabetzen eta zapaltzen di-
tuen irelurik (ingumarik) bai al dago? Nola
deitzen zaie? Nola agertzen dira?
68. Etxeetan nola sartzen dira eta izan al dai-
tezke harrapatuak?
69. Gauaz bidean agertzen eta oinezkoari bide-
ragotzitzen dioen irelurik bai al dago? No-
lakoa da? Nola izutzen da?
70. Zeintzu abereen eiteak hartzen dituzte ire-
luek?
71. Gauaz aideetan zeharribiltzen den irelurik
bai al dago? Noiz? Zer egiten du?
72. Zenbait garaitan (Hildakoen egunean edo)
agertzen diren arimataldeezaz sinesten al
da? Nola deitzen zaie? Buruzagirik ba dau-
kate? Zein itxuratakoak dira? Hitz egiten
al da erromesaldia egiten duten hildakoen
arimezaz?

73. Irelu ,suge edo herensugeezaz sinisterik ba
al da? Non bizi dira? hildakoen arimezaz?
74. Zaldi itxuraz, zezenarenaz, ahuntzearenaz
edo putrearenaz agertzen diren ireluezaz
sinesmenik ba al da? Non agertzen dira?
75. Eta iturrietan, hosinetan, haitzuloetan (*la-
minak*) bizi diren ireluezaz?
76. Sorginez sinisterik ba al da? Zein itxuretan
agertzen dira? Zer egiten dute? Sorginke-
ria izaki batzuengandik bestearengana nola
aldatzen da? Batzarrerik egiten al dute?
Non? Beren gau ibilaldiez zer esaten da?
77. Bat irelu txarren erasoaldietatik nola babes
daiteke? Kutunez? Aldi hauetako egoki
diren hitz eta esaldi batzuek esanaz? Sain-
du batzuei otoiztuaz?
78. Arimen agerpenezaz sinesten al da? Nola
eta zeintzu alditan agertzen dira? Zer nahi
dute? Zein itxura daukate?
79. Arima agertzen zaionak zein ardura eduki
behar du? Nola berbegin behar dio?
80. Zigortuta dagoen arima baten askatasuna
nola erdies liteke? Arimekin bereziki hitz
egiteko gai den pertsonaren bat bai al dago?
81. Arimen atsedena galarazitzen duen egintza-

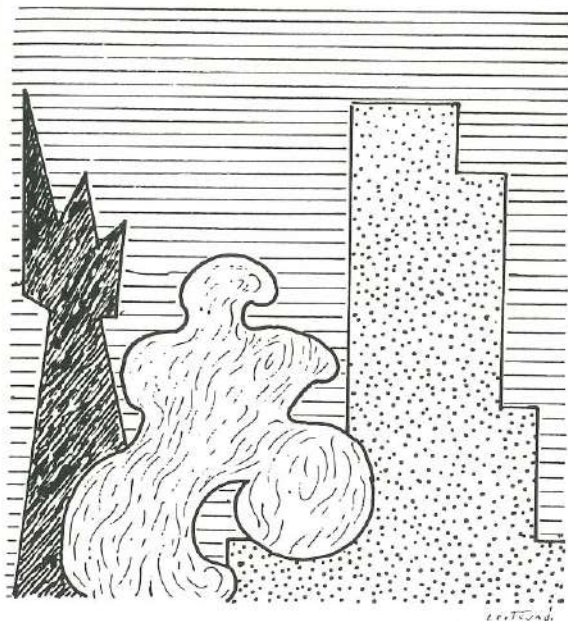
rik (hilerri, eliza edo etxe baten inguruan jirabiraka ibiltzea) bai al dago?

82. Hildakoen arimek maiz agerraldia egiten dioten etxerik ezagutzen al da? Haiek heuren agerpenak nola egiten dituzte?
83. Aurrekoen arimek gauaz heuren lehengo etxea ikustatzen dutela sinestea ba al da? Etxea heuren atseginekoa topa dezaten zer egiten da?
84. Aztikeri dohairik duen astuerik edo asma-karirik bai al dago? Nola deitzen zaie? Noiz jarduten dira? Nola?
85. Zenbait abere ,adibidez, zaldiak, astoak, behiak, zakurrak, katuak, oilarrak, erleak, pinpilipausak zeintzu mito, sinesmen edo esaeretan bereziki aipatuak dira?
86. Zeintzu aberek harreman hestuak dauzkata uste da Jainkoarekin, saiduekin, irelu gaiztoekin?
87. Pertsonen heriotzea zeintzu aberek aurrez adierazten dute? Nola?
88. Pozointsutzat zeintzu abere hartzen dira? Pozoina non eramaten dute?
89. Sakratutzat edo itzaltsutzat zeintzu abere jotzen dira?
90. Abereen heriotzea nola esaten da? Gai hor-

tan, abere moeta bat izan ala ez, hots, etxe-ko ala basoko (basüziak), onuratsuak ala kaltegarriak, sakratuak ala ez, alderik bai al dago?

91. Erleez esaten edo sinesten da?
92. Pinpilipausez, armiarmez, txori batzuez, Andoni Sainduaren behitxoaz, amiamokoaz, satorraz, sugeez, txorisarrez zer esaten da?
93. Abere batzuen agerpenak eta beren kantuak zer bait berezirik iragartzen al dute?
94. Deabrua, sorginak edo ireluak harrapatze-ko kementa zeintzu landarek daukate?
95. Zeintzu zuhaitz, zuhaixka, harri edo tres-negatik esaten da etxea eta pertsonak txi-mist eta irelu gaiztoetatik gordetzeko in-darra daukatela?
96. Bai al dago landararik bere etxera sartzean zorigaiztoren bat dakarrela diotenik?
97. Kutunaren gai bezala zeintzu landara erabil-tzen da? Eta lurrinketa edo keduratarako, eta irelu gaiztoak edo gaizkinak aienatzeko, zeintzu?
98. Harri batzuren sorreraz, adibidez, lehiarraz edo kristalaz, fosilaz eta abarraz, zer esa-ten da? Kutun bezala erabiltzen al dira?

99. Harribitxiak zeintzu ahalmen dutela esan ohi da?
100. Lurrak, zeintzu alditan, gaixotasun batzuren aurkako indarra duela, esaten da.
101. Zenbait harriek edo harkaitzek, heuren itxura hezearen edo lehorraren bidez, datorren eguraldia iragartzen al dute?
102. Hots batzuek, kanpai ohiartzunek eta egunoroko gauzen erorketek zer iragartzen dute?
103. Sutondoan erretzen ari diren ilindien zenbait hotsek zer esan nahi du?
104. Belarriko hotsa entzuten duen bategatik zer esaten da?
105. Usinak zer esan nahi du? Zotinak, berriz, zer? Arrausiak?
106. Hatzetako karraskotsak zer esan nahi duela diote?
107. Ametsak nondik edo nola datozela diote? Amets higuigarriak aldentzeko zer egiten da?
108. Geroa auresumatzeko egun edo gau oso berezirik bai al dago?
109. Ispilu, bahe edo mahaien igitzearen bidez etorkizuna iragartzerik bai al dago?

«Esaundak Eta Ipuinak»

110. Baten patu edo etorkizuna igartzen edo eta, izkutuko gauzak asmatzen trebatutakorik bai al dago?
111. Eritasun bat edo heriotzea zein eraz, arau eta ekintzen bidez ekar dakioke bati?
112. Begizkoaz sinesten al da? Nola deitzen zaio? Gaitz hau zeintzu pertsonen egiten dute? Pertsona batek begizkotik nola ihesegin dezake, edo eta gaitzak harrapatu badu hortik nola senda daiteke?
113. *Birao*, keinu edo nahi hutsaz pertsonen edo gauzei kalteren bat erants dakiekela sinesten al da?
114. Deabruarekin egindako itunetan sinesten al da? Bakarren batek deabruarekin itunik egin duenik esaten al da?
115. Bat itun hortatik nola askatzen da?
116. Urrutiko lurraldeetara zeintzu aztikeriz garraiatua izan daiteke bat?
117. Ekaitza baretzeko janaririk edo beste gauzaren batzu aidera botatzen al dira?
118. Uholde edo itsaso haserretik eta hauen kalteetatik ihes egiteko zenbait ogi (Gabonetakoa, adibidez) hibaira edo itsasora jaurtikitzen al da?

119. Mesederen bat erdiesteko gauzak eta janariak zenbait iturritara egozten al dira?
120. Eritasun sendaketa lortzeko janaririk lurperatzen al da?
121. Ireluak edo arimak otzantzeko harririk trikuarri batzutan eta harpe batzutan edo meatzetan jaurtikitzen al da? Edo eta zuhaitz baten lepoan ipintzen al da hura ernaltzearen?
122. Ireluentzat zenbait tokitan janariak eta edariak ipintzen al dira?
123. Arimetzat, etxeko lehio batetan edo harkaitz batetan, janariren bat edo diruren bat ipintzen al da estualdietan, abere galketan eta abarretan, beren laguntza lortzearen?
124. Animalirik eskaintzen al da pertsona baten osasuna lortzeko?
125. Sutara zer jaurtikitzen da suketa edo erratea itzaltzeko?
126. Baseliza edo iturri batzuren inguruko zuhaitz adarretatik eriazen zati gaixoa garbitzeko erabilitako jantzirik edo oihalik zintzilikatzen al da sendaketa lortzearen?
127. Zeintzu gauza eraman behar ditu batek jokuan, beste pertsonekin harremanetan eta abarretan, zoria edukitzeko?

128. Ikuiluetan zer ipintzen da abereen zorirako?
129. Zeintzu neurri berezi hartzen dira ibilaldietan, lanetan, eta abarretan zoritxarretik ihes egiteko?
130. Ogia nola ebaki behar da, mahaian nola ipini behar da, beste bati nola eskaini behar zaio?
131. Haiztoa nola ipini behar da mahaian, eta nola ez?
132. Lurrera erortzen diren janariekin zer egiten da?
133. Oheratu aurretik zer egiten da ondo lo egiteko?
134. Ilea eta hatzazalak noiz moztu behar dira eta noiz ez dira moztu behar? Moztutakoaz zer egin behar da?
135. Eroritako hortzekin zer egiten da?
136. Jantziren bat estrenatutakoan zer egin behar da?
137. Ilargitan gauaz iruntzen ari denari okerrik etor lekioko?
138. Ogia erortzerakoan eta jazkia garbitzerakoan zeintzu eginkizun dira ohiturazkoenak?

139. Zeintzu egunetan ez da on ibilaldi luze batetara urtetzea ez eta garrantzizko lanik hastea?
140. Ilargi gorabeherak zeintzu alditan aintzat hartu behar dira?

Esaundak eta ipuinak

141. Azken egunaz eta munduaren amaieraz zer esaten da?
142. Bapatean suntsitutako etxe edo herri batzuez zer esaten da?
143. Hosin edo urgeldi batzuren jaiotzaz zer agertzen dute ipuin edo esaundek?
144. Suntsitutako gazteluez zeintzu esaunda dabilta?
145. Baitutako, eta mendi edo haitzulo batzutarra eramandako pertsonen zeintzu ipuin esaten dira?
146. Haitzuloetan bizi direla uste den abere itxurazko ireluei buruz, berriz, zer diote?
147. Eta jentil, mairu, *mairi*, *maide*, *torto*, gaueko irelu, altxor zaintzaile, eta abarrei buruz zer dago?
148. Herensuge, erraldoi eta abarrei buruz zer esaunda dabilta?

149. Saindu, deabru, lamia eta abarren laguntzaz egindako eraiketez (etxeez, elizez, zubiez) zer kontatzen da?
150. Lurperatutako altxorrei buruz zer diote?
151. Sandu, heroe, abere, deabruen oin arrastoak non aurkitzen dira?
152. Misteriozko ehiztari ihesleaz zer diote?
153. Zenbait harkaitz (Indartsuak edo Sansonek botatakoak), zuhaitz eta zubiei buruz zeintzu ipuin kontatzen dira?
154. Herriko haitzulo eta lezezulo batzuei buruz zeintzu ipuin daude?
155. Herriko lehen eliza edo basiliza batzuren eraiketa gorabeheraz zer esaten da?
156. Elizan gurkatutako irudiez zer kontatzen da?
157. Zeintzu abereekiko esaundak esaten dira?
158. Heuren ondarrak oraindik ageri dituzten antzinako herri hondatu, gaztelu eta babes-tokiez zer esaten da?
159. Hibiaen antzinako uholdeez, iturri berrien agerpenez, lehorteez eta gosealdiez, guduez eta izurriez edo pesteez zer kontatzen da?
160. Buru edo beste tasunen moteltasuna adie-

razten duten ipuinak zeintzu herriei buruz kontatzen dira?

161. Gaujaietan, elkarlanaldietan eta haurren jolasketetan zeintzu esaunda harrigarri kontatzen dira?
162. Eguzkia, Ilargia, Artizar, Esnebidea, Ospe-tsutaldea, Iparrizarra, Orionizarra, eta abar, zeintzu izenez deitzen dira? Izar hauetaz zeintzu ipuin kontatzen dira?
163. Egunaren zatiei nola deitzen zaie? Asteko egun hil eta urtesasoiei nola deitzen zaie? Gauza hauei buruzko esaerak eta ipuinak bil itzazu.

OHARRA.—Galdeketa honetan agertzen diren objeto, pertsonaia, operazio, eta abarrei buruz kontatzen diren izenak eta esaldiak oharrar itzazu. Kontaketak zintotasun handienaz idatzaldatu behar dira. Baita ere gaur gauza hauk zenbateraino bizi dituzten herritarrek señala ezazu.

9. Berriemailearen Biografia (*)

(Etnografizko Galdeketa Batetarako Gidaliburua-
ren Eranskina)

Taldezko formetan banatutako kulturakuntza-
ren prozesuaren ikasketaren ondoren, egiazkogo
den kulturazko esanahiari buruzko beste lankizun
bat dator orain: pertsonazko kulturaren iturbu-
rurainos akonduz ailegatzea, hots, pertsona bera-
ganaino heltzea.

Etnografizko ikerkeketa burutu den taldeko
pertsóna bat edo gehiago aukeratzea da kontua,
eta, kulturakuntzarekiko eta batipat pertsonabi-
dearekiko pertsona horiek hartuz, beren biografia
egitea. Pertsotalde konkretuan eramandako etno-
grafizko ikerketaren osagarri izango litzateke ho-

(*) J. M. Barandiaran: 1977-1978, «Prólogo», 7-10, in
Anuario De Eusko-Folklore, 27, Donostia: Aranzadi.

nelako biografia, pertsona haiengan beren portar-
rak nabarmenki agerrarazten dituzten kultura ho-
nen elementuak nola ezarritzen joan diren jakitea
komeni baita.

Monografiaren etnografizko materiala jaso-
tzeko laguntzaile izan diren pertsona berriemaile
horietariko bat delako biografirako aukeratua izat-
ea komenigarri da. Biziantz honetan berriemai-
learen edo berriemaileen kulturakuntzaren proze-
sua, beren errepresentaketena, beren arregurena,
asmobiziena, itxaropenena eta zirrarena sartzen
dira.

10. Biografia

1. Biografiatuaren izendeiturak. Jaioetokia. Jaio-
teguna. Ezkongabea ala ezkondua.
2. Biografiatutako pertsonaren somatologizko,
antropologizko deskribapena: Nolakoa da?,
zer tipo da?, kanpoko forma, gorputzezko
desitxurapenik bai al dauka? Argazkiak.
3. Zein odoltaldekoa da?
4. Biografiatuaren genealogia: Zein familitakoa
da? Bere arbasoak nortzuek dira?

Heziketa

5. Zer heziketa hartu du eta kulturazko zer
maila azaltzen du?
6. Eskolaurreko heziketa, familian. Eskolar he-
ziketa. Lanbidezko heziketa. Unibertsital

ikasketarik bai al dauka? Erdikorik? Lanbiderik?

7. Bere heziketan zehar kulturazko zer maila eskuratu du?
8. Bere portaeran bizitzako zer estrukturak eta xedek eragin dute? Honelako portaeraren oinarria zein izan da? Aberastasuna, agintea, pertsonartea, atsegina, traszendentzizkoa (Jainkoa)?
9. Bere bizitza estrukturatu duena erlijioa —Jainkoarekiko pertsonaren menpekotasunaren ezagutza— izan al da? Zer mailataraino? Bere irudiko zer motatako portaera da zinezkoena, pertsonazkoena?
10. Bere lanbidean zer mailataraino iritxi da?
11. Irakurtzen eta idazten baldin badakizki, bere gogoko irakurketak zeintzu dira?
12. Biografiatuaren bizitzako berezgarri batzu aipa (informaketan jasotako pasadizuak).
13. Biografiatuari idatzarazi eta idatzia jaso.
14. Fisikazko munduaz eta astroez zer ezagupen dauzka? Urteen jarraikeraz?

Ekonomikoki

15. Ekonomikoki nola bizi da? Zer maila azaltzen du?

16. Zer soldata irabazten du?

17. Ekonomikoki lasaki bizi al da?

Harreman sozialak

18. *Familia*: Biografiatuaren familia nolakoa da? Nola bizi da?
19. Berarengan bere familiak zer eragin eduki du?
20. *Hauzoarekin harremanak*: hauzotarrekin nola portatzen da?
21. Berarekiko hauzotarrengan eta hauekiko berarengan zer eskubide eta betebeharrak ikusten ditu?
22. *Herriarekin harremanak*: Kofradietan parte hartzen al du? Aseguru Elkartean parte hartzen al du?
23. *Lanbidean oinarritutako harreman sozialak*: lanbideko lagunekin zer harreman dauzka? Ugazabekin?
24. Aseguru Elkarrekin, Kofradiekin, eta abarrekin zer harreman dauzka?
25. *Beste harreman sozial batzu*: Soldaduskan zer harreman sozial eduki ditu?
26. Atzerrira urten al da?

27. Elkarreetan, dantzatokitian edukitako harreman sozialak.
28. Komunikabideekin edukitako harremanak; irratiarekin, telebistarekin.
29. Autorik bai al dauka? Beste herrikin, jende-kin zer harreman eduki ditu?

Biografiatuaren estatusa

30. Zer kargu dauzka?

Kulturazko Aldaketa

31. Zure bizidenboran herriko bizimoduetan aldaketarik ezagutu al duzu? Pentsakeretan? Horretaz zer pentsatzen duzu?
32. Zure herrian nahiz ingurukoetan eman izan diren aldaketez zer pentsatzen duzu?
33. Eman den aldaketa honek merezi al du?

Aldatze eraenak

34. Biografiatuaren bizitzaren prozesua deskriba:
 - Jaiotza.
 - Lehenjaunartzea.
 - Ezkontza.

Barandiaran Joxemiel bere jaiotetxeko (Peunehaharre) atarian, (Ataun Sangregorio auzoko Murkoondon) honako hauekin: bere eskubiko aldetik, bere hiloba Barandiaran Maria eta honen senar zena Galparsoro Patxi; bere ezkerreko aldetik, bere hiloba Barandiaran Pilar, zeinekin urte askozgero bizi da. 1981.ean.

(Argazkigile: AB joxemartin)

Barandiaran Joxemielen Bio-Bibliografia laburra

*Garai guztietako Euskal Antropologiko
haundienetariko baten pertsonaz eta lanaz.*

1889ko abenduaren 31n Ataungo Sangregorioko Peunezaharre baserrian jaio zen Barandiaran Aierbe Joxemiel. Murkondo auzoan dago baserria.

1913an, udaldiko oportretan, Leipzig-ko Unibertsitateraino joaten da, Wundt irakaslearen «Herrien Psikologia» ikastaldian partehartzearen. Wundt-en zenbait irakaspenak, hala nola, nork bere biziterrian etnologia egin beza eta bizi ez ditugun gauzak behar bezala ulertu gabe gelditzen dira Etnologian, betirako bereganatuko ditu.

1914ko abenduaren 19an apaiz egin zen Gasteizen.

1916an argitaratu zuen bere lehenengo idazlana, «Ataun en la Edad Media. El antiguo castillo» (ok.

486-489, in *Euskalerriaren Alde*, zbk. 136), zeinetan egileak ederki azaltzen ditu geroko bere ikerkuntzazko lan guztietan oinarritzko izango diren bi zientzizko metodoak, etnologia eta arkeologia hain zuzen.

1917ko abuztuaren 15an Ataunen ezagutu zuen bere maixuetariko eta adiskideetariko bat, Aranzadi paleontologoa, Aralar gipuzkoarreko trikuharriak aztertzeke elkartu zirelarik. Arkeologizko hamaika azterketa gehiago, ondorengo urtetan, elkarrekin egin zituzten.

1918ko irailaren 1etik 8rarte Oñatin ospatu zen Eusko Ikaskuntzaren Lehen Batzarrean, prehistoriari buruzko bi ikastaldi emanaz, agertu zen Barandiarren Joxemiel antropologo eta irakasle gaztea eta langilea.

1921an, Gasteizko Apezgaitegian, Etnologiako Laborategiaren barnean, *Eusko Folklore* orriak eta *Anuario de Eusko Folklore* aldizkria sortu zituen, azkenengo hau ordutik gero egunarte zuzentzen duenlarik. Bere lan guztien artean haundienetarikotzat jo behar dugu urte hartako bere hiru lanak.

1922ko udaraldian Europan zehar ibilaldi ikerlari haundi bat egin zuen, haseran Aranzadi eta honen emaztearekin batera eta bukaeran bere kontura bakarrik, Gasteiztik urtenaz, hiri hauetan ibiliz (Hendaia, Paris, Saint Germain En Laye, Kolonia, Maguntzia, Munitx, Leipzig, Berlin, Holan-

da, Kolonia berriro, Akisgran, Holanda Meerkeelbeek, Tiburg, Bruselas, Paris) eta Ataunera iritxiz.

1924an Atauni buruzko etnologizko monografia egiten du, lehena da arlo honetan, eta izenburu hau darama, «Nacimiento y expansión de los fenómenos sociales» (in *Anuario De Eusko Folklore*, IV).

1926ko irailak 4ean Gasteizko Agirre Apezgai-regiko erretore izendatu zuten, aldi berean Seminario Kontziliarreko erretoreorde izaten jarraituz.

1929ko udaraldian Europan zehar beste ibilaldi ikerlari haundi bat egin zuen, berriz ere Aranzadi eta honen emaztearekin batera, Gasteiztik urtenaz, hiri hauetan ibiliz (Barcelona, Lion, Ginebra, Berna, Zurich, Biena, Innsbruck, Zurich berriro, Luzerna, Interlaken, Bordele eta Donostira iritxiz.

1931an, bere liburu haundietariko bat argitaratu zuen, *Breve Historia del Hombre Primitivo* (bere aldizkarian, *Anuario De Eusko Folklore* XIan, argitaratuz).

1934an bere liburu haundienetarikoa beste bat argitaratu zuen, euskaraz eta gazteleraz, liburu banean, *Euskalerri'ko Leen-gizona (Eusko-lurretan Le-nengo Izan Ziran Gizonen Edesti Laburra)* Donostian, eta *El Hombre Primitivo En El País Vasco*, Donostian eta Zarautzen. Liburu honetan bere antropologizko teoria haundiena erakutsi zuen, bertako pasarte batetan haxe dioskularik: «Euskaldunak beren jatorri eta bizikera oso bereziak dituzte. /

Orregatik nunbait Euskalerrria, beste erri guztien artean, garbi nabarmendua beti azaltzen zaigu. / Berrezitasun orren sustrai eta kimuak antziñ-antziñatik datozkigu, urrundik dakarkigute beren asiera. / Kimu eta sustrai oiek, denak alkarturik, egin eta eraldu dute euskal-edesti guztia».

1936-1953 bitartean, gure borrokaren ondorioz, Euskal Herriko Iparraldean bizitu zen, non antropologizko eta etnografizko ikerlanetan, ikastaldi nazionaletan eta internazionaletan eta argitalpenetan jarraitu zuen 17 urte horietan zehar (azkeneko 13ak Saran eginaz).

1946an *Ikuska Institutoa* eta izen bera daraman aldizkaria edo *Bulletin De L'Institut Basque De Recherches* sortu zituen, eta zuzendu beste euskal ikerlari ospetsuen laguntasunaz (Bilbao, Vayrin, Elso, eta abar).

1947an *Eusko Ikaskuntza - Société Internationale Des Etudes Basques* sortua izan zen. Urte berean, *Eusko Jakintza - Revue D'Etudes Basques* sortua izan zen, Barandiaran zuzendari zelarik. Gainera, bere antropologizko teoria haundiena aberastu zuen *Ikuska*-n honako izenburua daraman artikuluan: «Antropología de la población vasca». Teoria horrek Barandiaranen idatzian honela dio: «es más verosímil una evaluación netamente indígena y local de la raza de Cro-Magnon hacia el tipo vasco».

1953an, 63 urtekin, Euskal Herriko Hegoaldera

berretortzen da, Ataungo Sangregorion, bere jaioterrian, bizitzen jarritz Iparraldean bere laguntzaile paregabe izan zen pertsona berberarekin, hots, bere hiloba ataundarra Barandiaran Pilarrekin. Gaurarte beti biak elkarrekin, «Sara» etxean. Hegoaldean berriro, azken borroka aurreko ikerlan, ikastaldi eta argitalpen bideetatik jotzen du.

1953an, Hegora berretorriko bada, Salamanca-ko Unibertsitatean «Cátedra Larramendi» inauguratzen da Barandiaranek honako izenburuko hitzaldia esanaz: «Estado actual de los estudios vascos».

1960an *Mitologia Vasca* argitaratzen du Madrilen. Urte berean «Bosquejo etnográfico de Sara» herriari buruzko etnologizko monografiaren lehen zatia, zein izango da bere idazlan haundianetariko bat.

1962an *La Academia Errante*-k omenaldi handi bat Ataunen egin zion, handik aurrera eta gaurarte majina bat egingo zaiolarik Euskal Herri Batuan.

1965-1977 bitartean «Cátedra de Etnología Vasca»-ren lehen irakasle (eta orainarte azkenengoa) izango da Iruineako Opus Dei Unibertsitatean.

1969an bere idazlan haundienetariko bat Stuttgart-eko *Vörterbuch Der Mythologie* (=Mitologiaren Hiztegia) delakoan parte hartu zuen izenburu honekin argitaratutako idazlanarekin, «Die baskische Mythologie» (=Euskal mitologia). Handik hiru urtetara gai berataz, asko asko gehituz..., gazteleraz argitara-

tuko du, *Diccionario Ilustrado De Mitología Vasca*, Bilbon, La Gran Enciclopedia Vasca-n.

1972an bere *Obras Completas*, Bilbon, La Gran Enciclopedia Vasca-n. Argitaratzen hasi zen, gaurrar-terakoan 22 bolumen kaleratuta daudelarik.

1978an Eusko Ikaskuntza berragertuaren lehen-dakari Oñatin izendatu zuten, ardura horrekin jarrai-tzen duelarik.

Bere bizitza luze luzearen azken urte hauetan egungo euskal kulturaren lehen sinbolo herrikoiena bilakatu da, hainbat eta hainbat hitzaldi, batzarre, omenaldi, jaialdi, ikastaldi, inaugurapen eta oraindik beste gauza gehiagotan partehartzaile eta inoiz jaso-tzaile haundi eta ospetsua izatera iritxiz. Euskal Herriko Unibertsitateak Doctor Honoris Causa izen-datua dauka, azkenaldi honetan.

1983an Gipuzkoako Diputazioak «Gipuzkoako Seme Kutun» izendatu zuen.

1984an Ataungo Udalak «Ataungo Seme Kutun» izendatu zuen, eta aldi berean Ataungo eskola berria-ri «Joxemiel Barandiaran Eskola» izena eman zitzaion.

Apalategi Begiristain, Joxemartin

(*Antropologiaren 3. Aldia*-tik atere-
1985ko Maiatzaren 28 asteartetik, Ekainaren 1
larunbata arte, arratsaldeko 19,30 etan,
Donostiako Aurrezki Kutxa Munitzipalaren
Kultur Aretoan, K/Arrasate, 12, ospatu zelarik)

ANTROPOLOGIAREN EUSKAL BILDUMA (AEB) BARANDIARAN JOXEMIEL

Orain arte argitaratutako liburuak:

- 1.— Claude LEVI-STRAUSS (Itzultzaile: Jokin APALATE-GI), *Arraza eta Kondaira*.
- 2.— Txomin PEILLEN, *Animismua Zuberoan*.
- 3.— Claude LEVI-STRAUSS (Itzultzaile: Jokin APALATE-GI), *Gizarteen Jakintzak*.
- 4.— Anton ERKOREKA, *Medikuntza Antropologia*.
Beñat OIHARTZABAL, *Zuberoako Herri Teatroa*.
- 5.— Juan GARMENDIA LARRAÑAGA, *Sunbilla, Arantza eta Igantziko etxe lantegiak*.
- 6.— Joxemiel BARANDIARAN (Itzultzaile: Joxemartin APALATEGI BEGIRISTAIN), *Etnografizko Galdeketa Batetarako Gidaliburua*.
- 7.— Pili ARIN BAZTARRIKA, *Ataungo Jolas Tradizionalak*.
- 8.— Anuntxi ARANA, *Bidarraiko Harpeko Saindua*.
- 9.— Txomin PEILLEN, *Allende Elizagarai Ligiarraren His-
torioak*.